

SVÅRT ATT RÄKNA
Många studenter
ger låg ranking

KROPPEN I SAMTALET
Maktens gester
skärskådas

MENTAL HÄLSA
Beröm får oss
att må bra

GUJOURNALEN

NYHETER FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET

Många goda råd är rent nonsens

Vår marina profil blir ännu starkare!

SÅ KOM DÅ ÄNTLIGEN beskedet om att Göteborgs universitet får ansvaret för det statliga havsmiljöinstitutet. Regeringens beslut var ingalunda oväntat. En utredning hade redan för ett och ett halvt år sedan föreslagit detta. Men det är ändå en framgång att vi fått uppdraget att samordna den svenska forskningen på ett område som har mycket stor betydelse: miljön och därmed allt levandes välbefinnande.

VAD SOM ÄR extra roligt är att regeringens beslut passar som hand i handske i vår nya forsknings- och utbildningsstrategi. Enligt denna är miljö en av våra fem forsknings- och utbildningsstrategier och forskning om havsmiljö ett starkt forskningsområde med potential att bli ännu starkare.

Inom Göteborgs universitet är vi också helt ense med regeringen om att havsmiljöproblemen inte bara är en fråga för den naturvetenskapliga fakulteten. För att lösa de problem som finns måste vi ha ett tvärvetenskapligt angreppssätt. Flera fakulteter kan bidra, till exempel Handelshögskolan och fakulteterna för

samhällsvetenskap och humaniora.

I sina kommentarer till beslutet tydliggör regeringens ansvariga – högskole- och forskningsminister Lars Leijonborg och miljöminister Andreas Carlgren – att valet av Göteborgs universitet när det gäller ledning och koordination beror på vår tydliga marina profil med en omfattande och bred forskning på området.

DE BÅDA PÅPEKAR också att det i västra Sverige genomförts ett strategiskt utvecklingsarbete för att stärka regionens havsmiljöinriktning. De båda nämner att det sker ett viktigt samarbete med nationella aktörer som bland andra Fiskeriverket, Kustbevakningen, Sjöfartsverket, Redareföreningen och fiskets branschorganisationer.

Enligt regeringen har dessutom "ett omfattande globalt forskningsutbyte och inte minst ett spännande samarbete med Norge på havsmiljöområdet" talat för Göteborgs universitet.

Det svenska havsmiljöarbetet har genom åren koncentrerats till problemen i Östersjön. Med placeringen i Göteborg vill regeringen bidra till en helhetssyn

och spegla likheter och olikheter mellan de båda haven. Syftet är att få ett vetenskapligt underlag som vägleder de insatser som fordras.

Regeringens beslut andas inte bara tvärvetenskaplighet utan också samarbete. Det innebär att Göteborgs universitet inte bara ska bli värd för det nya havsmiljöinstitutet, utan också att vi ska koordinera havsmiljöarbetet med våra kollegor vid universiteten i Stockholm och Umeå samt vid Högskolan i Kalmar. Vi har sedan länge ett bra samarbete med dessa lärosäten och det kommer i fortsättningen att fördjupas ytterligare.

Det är ett mycket spännande arbete som ligger framför oss.

Pam Fredman

Redaktionen

Så undviker du tråkiga möten

IBLAND BLIR DET FEL trots att man har rätt. Och ibland kan det slinka in ett fel utan att någon upptäcker det i tid. Vi har fått några frågor om vårt påstående att GU:s 12-sidiga remissvar på Dan Brändströms utredning skulle kosta 170 000 kronor per sida. Som flera har uppmärksammat blir summan inte 204 000 kronor som vi skrev utan 2,04 miljoner kronor. Men det kan väl inte stämna tänkte många. Vi har dock ännu en gång stämt av uppgifterna med planeringsdirektör Per-Erik Eriksson och det visar sig att remissvaret faktiskt har kostat drygt 2 miljoner kronor. Om man räknar med ungefär samma kostnad för de fem största svenska universiteten blir den sammanlagda summan 10 miljoner kronor. Om Brändströms utredning inte heller leder till en förstärkning av anslagen kan allt arbete ifrågasättas. Vi har visserligen gjort en grov uppskattning men det är ändå ett exempel på hur mycket pengar som alla utredningar och remisser kostar universitetsvärlden. Detta ska inte svara på utredningar men det borde gå att hushålla bättre med tid och pengar.

HÄNDER DET NÅGON gång att du slumrar till under långa möten? Blir du irriterad över att möten drar ut på tiden och känner du dig stressad över allt du inte hinner med? Du är inte ensam. Vi har frågat några anställda om mötestips (läs sidorna 20–21) och har också med en internationell jämförelse. Frågan är om vi har en så bra möteskultur i Sverige. Det tycker i alla fall inte Maureen McKelvey, professor vid Handelshögskolan, som har erfarenhet från många länder. Hon är kritisk till att många möten är dåligt planerade och att många synpunkter ventileras som inte finns på dagordningen. Den svenska möteskulturen är demokratisk i den meningen att alla har möjlighet att komma till tals. Det medför dock att många möten tar orimligt lång tid.

Vår fråga till GU:s anställda är kanske inte den mest seriösa, men vi vill uppmana alla att läsa Jan Turvalls smarta mötestips och att gå universitetets internutbildning i mötesteknik. Det är kanske värt att ta fasta på hans grundråd: Håll inte fler möten än nödvändigt! Väga ställa in om det inte finns något nytt att ta upp.

STRESS ÄR VÅR tids sjukdom, brukar det framhållas. Men Agnes Wold som är profil i detta nummer menar att vi människor är byggda för att klara stress. Dessutom har ingen visat att mycket jobb ger psykisk ohälsa utan allt tyder istället på motsatsen, säger hon. Det är onekligen ett kontroversiellt påstående men vem vill ha ett liv utan några krav och utmaningar? Vad tycker du själv? Har Agnes Wold rätt? Skriv till GU Journalen.

NI MISSADE VÄL inte SVT:s dokumentärfilm *Fördärret*, som handlade om forskarstriden kring Gillberg. Inte helt överraskande har det varit en mycket polemisk diskussion på SVT:s debattforum och programmet har redan blivit anmält av flera personer. Journalisterna bakom programmet har stått inför delvis samma dilemma som GU Journalen gjorde för ett par år sedan. Nämligen att ingen i Gillberggruppen ställer upp på intervju.

Allan Eriksson och Eva Lundgren

maj

GU JOURNALEN ÄR EN PERSONAL- OCH NYHETSTIDNING FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET

chefredaktör & ansvarig utgivare

Allan Eriksson/Tel: 786 1021
allan.eriksson@gu.se

redaktör & stf ansvarig utgivare

Eva Lundgren/Tel: 786 1081
eva.lundgren@gu.se

frilansreporter

Kajsa Asklöf/Tel: 0706-51 59 50
kajsa.asklof@telia.com

repro

Göran Olofsson

fotograf

Göran Olofsson/Tel: 786 2929

grafisk formgivning

Anders Eurén

layout

Björn S Eriksson

medverkande skribenter

Viveca Bladh, Lena Olson, Jenny Lööf Braticevic, Henrik Axlid, Annika Hansson, Aant Elzinga och Olof Johansson Stenman

korrektur

Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

adress

GU Journalen, Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

e-post

gu-journalen@gu.se

internet

www.gu-journalen.gu.se/

tryck

Geson Hylte Tryck

upplaga

6 400 ex

utgivning

7 nummer/år. Nästa GU Journalen utkommer i juni

manusstopp

5 juni 2008

adressändring

Gör skriftlig anmälan till redaktionen. För obeställt material ansvaras ej. För ej signerat material ansvarar redaktionen. Citera gärna, men ange källan. ISSN 1402-9626

omslag

Profilen: Agnes Wold
Foto: Hillevi Nagel

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

innehåll

- 3 55 procent ovetande om kommitté**
Prefekter vet inte vart de ska vända sig
- 4 Hur många studenter har GU?**
Beror helt på hur man räknar
- 5 Institutet placeras i Göteborg**
Fyra lärosäten går samman
- 6 Misslyckad mejllösning**
Nu väljer GU ett annat system
- 7 Krångligt men rättvist**
Men frågan är om finansierarna blir nöjda?
- 8 Doktorander får ökat skydd**
Men ej tillräckligt, enligt Andreas Bjurström
- 9 Pirater på nat fak**
Missriktad annonskampanj
- 10–11 Snålt arbetsklimat inom akademien**
Vi är dåliga på att ge beröm
- 12–14 Stridbar professor**
Men Agnes Wold tycker inte själv att hon är kontroversiell
- 15 Tät kontakt på sadeln**
Med tandemcykel kommer man närmare
- 16–17 Falkemark mot billobbyn**
Den obekväme forskaren
- 17 Nya professorer välkomnas**
Uppmanades vara fortsatt nyfikna
- 18–19 Makten i samtalet**
Kroppen avslöjar dig
- 20 Tedious meeting – a Swedish problem?**
Yes, according to Maureen McKelvey
- 21 Överlevnadstips!**
Så kan du klara tråkiga möten
- 22–23 Fria ord: Anställ doktorander!**
Inte bara för välbärgade och unga
- 23 Fördumningen av universitet**
Det är marknadens fel

Hälften känner inte till kommittén

Landets enda studieregelskommitté finns vid GU. Dess uppgift är att se till att regelsamlingen följs och att hitta lösningar när problem uppstår.

Men en stor del av GU:s prefekter känner inte till att kommittén existerar.

DET ÄR FILOSOFISKA fakulteternas studentkår, FFS, som gjort en enkätundersökning om vilken inställning prefekterna inom FFS:s institutioner har till Rättigheter och skyldigheter – regelsamling vid Göteborgs universitet.

Enligt rapporten anser 82 procent av prefekterna att regelsamlingen är ett mycket eller ganska användbart stöd i arbetet. Men bara 2 prefekter, båda vid Humanistiska fakulteten, har under det senaste året varit i kontakt med Studieregelskommittén för att få hjälp med att tolka någon regel. Den låga siffran kan bero på att 55 procent av prefekterna inte känner till att kommittén finns.

– EN VÄLVILLIG FÖRKLARING skulle vara att Studieregelskommittén tidigare hette Regelverkskommittén och att det är det nya namnet, inte själva kommittén, som man inte känner till, säger Lotta Larsson, studerandeombudsman på FFS, som ställt samman rapporten. Men mer troligt är nog att man faktiskt inte vet om att det finns en kommitté som ser till att reglerna följs. Det tycker jag är ganska anmärkningsvärt.

Studieregelskommittén består av företrädare för fakulteterna och för studenterna. Även om det främst är studenter som vänder sig dit är tanken att också institutionerna ska kunna få hjälp vid problematiska situationer.

– Det handlar ju om att skapa en bra arbetsmiljö både för anställda och studenter, förklarar Kristina Ullgren, jurist vid universitetsledningens kansli och kommitténs sekreterare. Vi svarar utifrån allmänna principer och går inte in på enskilda individer. För det mesta finns det regler att hänvisa till och då brukar det räcka med ett telefonsamtal för att lösa problemen. Men ibland får kommittén arbeta fram nya regler.

86 PROCENT AV PREFEKTERNA anser att de känner till innehållet i regelsamlingen väl eller mycket väl.

– Det låter ju bra, säger Lotta Larsson. Men ändå får FFS samtal nästan dagligen från studenter om frågor som det faktiskt finns regler för, så någonstans brister det trots allt. Rapporten visar också att de flesta anser att reglerna ska följas. Men ett par prefekter ser reglerna snarare som goda råd vilket är väldigt konstigt.

Regelsamlingen kom till år 2000 för att fungera som ett stöd både för institutionerna och för studenterna.

– I början var det dock många som menade att en regelsamling inte behövdes, påpekar prorektor Lennart Weibull. Men så verkar det alltså inte vara längre och det är glädjande, för det är ett viktigt dokument. Under årens lopp har vi skärpt reglerna så att många ”bör” istället blivit ”ska”. Men man kan inte förvänta sig att alla problem löser sig bara för att vi gör regler. Det kommer alltid att finnas frågor som inte har några självklara svar, som vilka krav man ska ställa när det gäller rättning av tentor över juledigheten.

HÄLFTEN AV PREFEKTERNA känner till att det förekommer brott mot regelsamlingen vid den egna institutionen.

– Intressant nog är det dock just dessa prefekter som anser att regelsamlingen efterlevs väl på institutionen, påpekar Lotta Larsson. En förklaring kan vara att den som känner till regelbrott också försöker korrigera dem medan den som inte känner till några regelbrott kanske helt enkelt inte har så bra koll på hur bestämmelserna följs.

Rapporten har skickats till prefekter, dekaner och rektor. Lotta Larsson hoppas att det ska leda till att studiereglerna uppmärksammas mer.

– Kunskap om regelsamlingen och Studieregelskommittén hänger ihop, säger hon. Det viktigaste är förstås att känna till reglerna men det är också betydelsefullt att veta att det finns någonstans att vända sig om något blir fel. Det borde vara en viktig del i utbildningen av prefekter och studierektorer.

Eva Lundgren

fakta

Rapporten bygger på en enkät som gått ut till institutionerna vid humanistisk, naturvetenskaplig samt samhällsvetenskaplig fakultet (förutom Förvaltningshögskolan och institutionen för socialt arbete) samt till IT-universitetet. Svarsfrekvensen var 69 procent.

91 procent av prefekterna känner till regelsamlingen. Cirka 82 procent anser att regelsamlingen är användbar som stöd i arbetet och 86 procent anser att de känner till innehållet i regelsamlingen.

55 procent av prefekterna känner inte till Studieregelskommittén.

För mer information om regelsamlingen: www.rk.gu.se/juridik/studieregelskommitten

Rankinglistor missgynnar lärosäten med många studenter

Har Göteborgs universitet över 50 000 studenter? Eller 37 000, som enligt Statistiska centralbyrån? Eller bara 25 000, som rapporterades in till Times Higher Education förra året? Att räkna studenter är inte bara svårt utan har visat sig spela en stor roll i rankingsammanhang.

DE SENASTE ÅREN har GU växt så det knakat, framför allt på utbildningssidan. År 2000 var antalet studenter 36 000, några år senare fler än 50 000. Med den siffran är Göteborgs universitet ett av Sveriges största och populäraste lärosäten. Men i den senaste årsredovisningen till regeringen fanns inte den siffran nämnd.

Tidskriften Times Higher Education mäter i sin årliga rankinglista nämligen undervisningens kvalitet i antal studenter per lärare. Därför är 50 000 inget man vill skylta med i officiella sammanhang. Lågt värde på rankingen kan i alla fall delvis förklaras med liten andel lärare i förhållande till studenter. Förra gången enkäten till Times Higher Education skulle fyllas i uppskattades antalet heltidsstudenter till 25 000.

ATT REDOVISA DEN högre siffran i rankingssammanhang gynnar inte GU, förklarar förvaltningschef P-O Rehnquist.

– Vi bör i det här sammanhanget redovisa antalet studenter på samma sätt som övriga lärosäten och då tror jag att det svenska måttet helårsstudenter ligger närmast till. Men jag vet faktiskt inte vilken uppgift vi senast lämnade in till Times. Det vore ju bra om åtminstone de svenska lärosätena kunde enas på den här punkten.

Planeringsdirektör Per-Erik Eriksson är kritisk till sättet att räkna antalet studenter på olika sätt.

– GU har 50 000 enskilda individer som på något sätt bidrar till universitetets försörjning. Det är ett renhårigt mått. Jag förstår inte varför 50 000 har blivit en politiskt känslig fråga. Vi behöver troligen fler studenter i framtiden, efter en vikande trend de senaste åren, för att fylla våra platser, säger Per-Erik Eriksson som tycker det är viktigt att alla lärosäten använder samma definition.

BITRÄDANDE överbibliotekarie Mats Cavallin har tillsammans med professor Sverker Lindblad arbetat för att GU ska bli bättre på att mäta och indexera publiceringar.

– Att ha många studenter är självklart ett positivt mått, slår Mats Cavallin fast. Men i en känslokall kalkyl blir det inte alls lika bra. Det beror på vad man ska använda siffrorna till. Vi är ett av

Rankinglistor kryllar av inkompatibla data, felkällor och olika definitioner

Sveriges största universitet men om andra universitet i världen använder en annan definition då blir det problematiskt.

ENLIGT MATS CAVALLIN kryllar rankinglistor av inkompatibla data, felkällor och olika definitioner – förutom det faktum att de generellt gynnar naturvetenskapliga universitet med engelska som huvudspråk. Exempelvis har Times Higher Education kritiserats hårt för brister inom metod och urval. Att resultaten varierar mellan rankinglistor beror också på att universitetet är organiserade på olika sätt i världen.

– Det gör det omöjligt att få en hundraprocentigt rättvis jämförelse. Att vara ett stort universitet med mycket grundutbildning blir ett intrikat problem. Av rankinglistorna kan man dra slutsatsen

att många av världens främsta universitet har få studenter, en ärevärdig historia och stora rikedomar. För att citera professor Philip G. Altbach, lever vi i en tid av akademisk hajp där det inte finns så många universitet som är av världsklass trots att många aspirerar på titeln.

MEN "BIG IS NOT always beautiful", tillägger Mats Cavallin.

– När man fyller in enkäter från rankinginstitut måste man tänka igenom noga vad som står. Annars kan det lätt bli fel.

– Undersökningar visar att framstående universitet är kända just för sitt kändisskap. Bland annat därför ligger Karolinska Institutet högt i de flesta listor trots att de i Sverige har fått allvarlig kritik för sin grundutbildning. Men det verkar inte spela någon roll för dem som söker sig dit. De har ändå hög prestige och attraktionskraft. Utbildning har inte samma glamour som forskning.

Fastän Times Higher Education tillmäter grundutbildning en stor betydelse, har undersökningsmetoderna vad gäller urval och reliabilitet kritiserats mycket hårt.

– Trots alla brister har de kommit för att stanna. Så det gäller att gilla läget. Nu kan vi bara försöka göra så gott vi kan för att bli bättre, säger Mats Cavallin.

Allan Eriksson

fakta

Rankinglistor

De två mest välkända och etablerade rankinglistorna är Times Higher Education och Shanghai-listan (Shanghai Jiao Tong University). Shanghai-listan är till stor del baserad på akademisk excellens: citeringar, publiceringar och Nobelpris. Times Higher Education försöker även ta in hur studenter, forskare och arbetsgivare uppfattar olika lärosäten. Den mäter också utbildningarnas kvalitet.

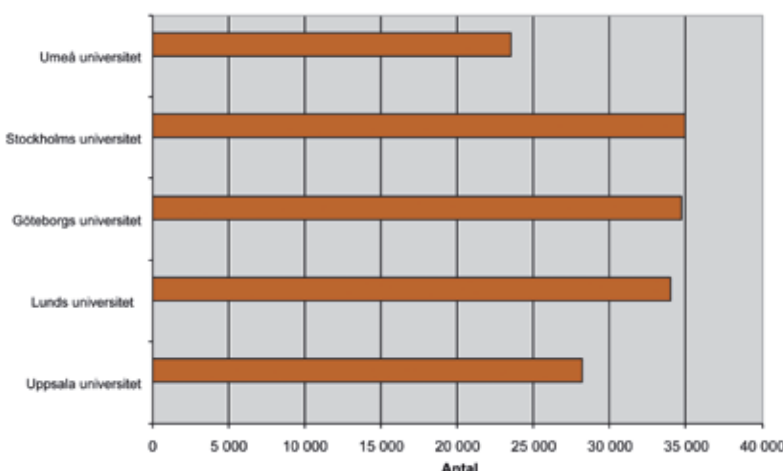
I båda rankingarna hamnar Harvard, Cambridge och Stanford bland de fem främsta. I Times Higher Education hamnar Göteborgs universitet på 276:e plats. Lunds universitet på 106:e plats.

fakta

Hur många studenter har GU?

Räknar vi alla som finns i utbildningssystemet vid Göteborgs universitet, oavsett hur kort tid de har varit här eller om de har klarat en poäng eller inte, blir det totala antalet 50 000 studenter. Det exakta måttet brukar dock anges i ekonomiska termer, helårsstudenter, alltså grunden för den ersättning som universitetet får från staten. Göteborgs universitet har 24 755 helårsstudenter (2007) men denna siffra säger inte så mycket om antalet studenter. Bara för att ta en jämförelse: Lunds universitet har något fler helårsstudenter än GU men omkring 10 000 färre studenter totalt sett. För att komplicera bilden ytterligare finns det andra sätt att mäta. Högskoleverket anlitar Statistiska centralbyrån för att sammanställa statistik över antalet studenter vid svenska lärosäten. SCB:s definition är mer strikt: en student är den som första gången är registrerad i grundkurs eller fortsättningskurs under ett läsår. Där räknas alltså inte alla dem som antingen omregistrerar sig eller tenterar utan att vara registrerade. Med den definitionen har GU 34 743 studenter.

Antal studenter, helår (SCB) 2006-07

All marin forskning samordnas

Äntligen kom beskedet. Göteborgs universitet får uppdraget att samordna det nya havsmiljöinstitutet. Institutet får ansvar för att analysera och sammanställa havsmiljöforskning i fyra regioner: Göteborg, Stockholm, Umeå och Kalmar.

INSTITUTET SKA VARA inrättat till årsskiftet och får en budget på tio miljoner kronor per år.

Redan i slutet av 2006 föreslog utredaren Göran Enander att Göteborgs universitet skulle få ett nationellt ansvar för att samordna den svenska havsmiljöforskningen. Sedan dess har frågan beretts gemensamt av miljö- och utbildningsdepartementen. I slutet av april kom så regeringens besked. Det nya nationella havsmiljöinstitutet placeras vid Göteborgs universitet.

– Tillståndet i våra hav är en av de mest akuta miljöfrågorna. Ny kunskap genom forskning är nyckeln till en lösning. Idag finns en stor kompetens på havsmiljöområdet vid våra universitet och högskolor, men utvärderingar har visat att det skulle kunna bli ännu bättre med mer samordning, säger Lars Leijonborg, högskole- och forskningsminister.

FOTO: CARINA ELMÅNG

IDAG BEDRIVS havsmiljöforskning vid tre marina centrum vid universiteten i Göteborg, Stockholm och Umeå. Tillsammans med Högskolan i Kalmar kommer forskning från totalt fyra regioner att ingå i institutets analyser. Institutets

kansli placeras vid Göteborgs universitet. – Att det blev just Göteborg beror på att universitetet har en tydlig marin profil och en omfattande forskning på området, säger Lars Leijonborg. Regeringens mål är att lägga fokus på

hela Sveriges havsmiljö, institutets verksamhet kommer därför att vara inriktad mot både Östersjön och Västerhavet. Under maj tillsätts en rådgivande grupp med representanter för de ingående lärosätena och berörda myndigheter, bland annat Fiskeriverket. Målet är en färdig verksamhetsplan i juni.

– **VID ÅRSSKIFTET** ska allt vara klart. Detta är ett nationellt ansvar och det är viktigt att arbetet är brett och tvärvetenskapligt, säger David Turner, dekan vid Naturvetenskapliga fakulteten.

Vid Göteborgs universitet bedrivs sedan tidigare havsmiljöforskning inom ramen för Sven Lovén centrum för marina vetenskaper vid Tjärnö och Kristineberg. Universitetet har även flera projekt med bland annat Chalmers och rederinäringen. Regeringen pekar även på att det finns ett globalt forskningsutbyte vid Göteborgs universitet och att kontakterna med Norge på havsmiljöområdet har fördjupats.

– Vi får ett nationellt ansvar för att analysera och sammanställa den svenska havsmiljöforskningen. Men en viktig uppgift för institutet blir också att stärka det internationella samarbetet kring havsmiljöforskningen, säger David Turner.

Henrik Axlid

Premiär för online disputation

Bara några dagar innan Caroline Beck skulle disputera kom ett tråkigt meddelande från USA. Opponenten, professor Kevin Jon Williams, hade brutit foten.

Så vad gör man? Jo, man arrangerar GU:s första disputation online.

WALLENBERGSALENS personal ordnade kontakt med motsvarande tekniker i USA, en uppkoppling testkördes och den exakta tidsskillnaden bestämdes – med hänsyn till sommartid som man först höll på att missa.

– När det var dags för disputationen ringde vi upp och vips hade vi både bild- och ljudlänk, berättar Caroline Beck, nybliven doktor vid Wallenberglaboratoriet. Med undantag för en liten tidsfördröjning gick det utmärkt att höra varandra och följa diskussionen. Alla gjorde sitt yttersta och bortsett från ett par tillfällen då kontakten bröts en kort stund, fungerade det perfekt.

Kevin Jon Williams, professor vid Thomas Jefferson University i Philadelphia, USA, har varit opponent i Sverige vid två tidigare tillfällen.

– Då kom jag personligen till disputationen, vilket jag föredrar eftersom det förstås är mycket roligare att träffa människor på riktigt. Men allting gick väldigt bra och jag hade inga problem med att höra eller se vad som hände.

CAROLINE BECK tror att ett skäl till att det gick så bra att disputera via video var att hon redan träffat sin opponent.

– Vikten av personliga möten ska nog inte underskattas, teknik kan inte ersätta allt. Jag tror inte heller att alla människor fungerar lika bra genom en videolänk som min opponent gjorde. Men ur miljösynpunkt är det här naturligtvis mycket bättre än att skicka folk fram och tillbaka så självklart är detta ett alternativ värt att fundera över.

Och Kevin Jon Williams håller med.

– Jag tror inte att videodisputationer kommer att ersätta vanliga disputationer i någon högre utsträckning. En disputation handlar ju inte bara om att fira någon som arbetat hårt för att skaffa sig kunskap. Det är ju också ett sätt att uppmärksamma att vårt gemensamma vetande hela tiden växer

FOTO: LAILA ÖSTLUND

Videodisputationer blir kanske inte standard inom universitetsvärlden, men det är bra att möjligheten finns.

och förs vidare. Disputationen är alltså en händelse av stort kulturellt värde för både universitetet och samhället och det där missade jag, kan man väl säga. Men självklart är

det bra att möjligheten finns och fungerar så väl, när omständigheterna är sådana att man inte kan träffas personligen.

Eva Lundgren

Lärare erbjuds ny forskarutbildning

◆ **Regeringen har** beslutat att en ny forskarskola i språk och lärande i ett mångfaldsperspektiv ska starta vid GU. Forskarskolan är en del av Läraryftet och ska höja kompetensen hos yrkesverksamma lärare. Forskarutbildningen är på 2,5 år med start den 1 september 2008.

Meningen är att läraren ska gå sin forskarutbildning på 80 procent och ha fortsatt skoltjänst på 20 procent. Utbildningen ges i samverkan med Stockholms universitet och Södertörns Högskola.

Pris till GU-producent

◆ **ABF Göteborgs Kulturpris 2008** har tilldelats dokumentärfilmerna Bo Harringer och Renzo Aneröd. De har bland annat gjort filmerna *Under en blågul himmel* som handlar om möten mellan ungdomar från olika subkulturer i Göteborg samt *Islams barn i folkhemmet* om unga muslimer som söker efter en identitet i Sverige.

Den ena av pristagarna, Bo Harringer, producent vid Universitets-TV, var också initiativtagare till bildandet av Filmepidemin, ett nätverk som samlar en stor del av Göteborgs fria filmare.

Priset delas ut sedan 1984 och bland tidigare pristagare märks Kent Andersson och Hammarkullefestivalen.

Aspelinstipendium till GU-forskare

◆ **Johanna Lundström Gondouin** har tilldelats 2008 års Kurt Aspelin-stipendium. Prissumman är 6 000 kronor.

Stipendiet delas ut årligen av Kurt Aspelins Minnesfond och går till yngre forskare och kritiker som i Aspelins anda gör humanistisk forskning till en angelägenhet också utanför seminarierummen. Johanna Lundström Gondouin får priset för sin doktorsavhandling *Terrängbeskrivning. P.O. Sundman, moderniteten och medmänniskan*.

Stort anslag till fetmaforskare

◆ **Docent Fredrik Bäckhed** vid Sahlgrenska akademien har fått 750 000 amerikanska dollar i forskningsanslag från Human Frontier of Science Organization för sin forskning om sambandet mellan tarmbakterier och fetma. Han har bland annat visat att möss som är uppfödda i en helt steril miljö, och därför är helt bakteriefria, inte utvecklar fetma.

Fredrik Bäckhed

Fredrik Bäckhed får anslaget tillsammans med professor Matej Oresic från VTT, som är en forskningsorganisation i Finland.

Konkurrensen om anslagen var stor. 25 av ungefär 250 inskickade ansökningar valdes ut till en andra omgång varav endast 14 blev beviljade medel. Av dessa rankades Fredrik Bäckheds ansökan allra högst.

”En katastrofal felsatsning”

GU väljer en väl beprövad lösning

Klagomålen blev för många. Störningarna allt fler. Den gemensamma e-posttjänsten, som bygger på Oracle, skrotas. Det beslutet har nytillträdde chefen för IT-ledning, Lars Hansen, tagit. Men ingen kan idag bedöma vilka konsekvenser det får och hur dyr övergången blir.

ÄVEN OM BARA e-postsystemet har nämnts gäller avvecklingen hela utbudet av tjänster som bygger på OCS, Oracle Collaboration Suite: e-post, kalender och filer, för både studenter och anställda.

– Det gick inte att köra vidare. Det finns en gräns för hur länge vi kan ha ett udda system som nästan ingen annan har. Om det dessutom blir stora störningar, som på senare tid, då blir situationen ohållbar, säger Lars Hansen.

Reaktionerna på beslutet är överlag positiva.

– Man borde ha lagt ner systemet för minst ett år sedan. Det har varit en katastrof, säger Hans Eliasson, IT-samordnare på institutionen för neurovetenskap och fysiologi, som hittills vägrat att gå med i det gemensamma e-postsystemet.

EVA BERG, SOM numera är chef för lokalt IT-stöd på Sahlgrenska akademien och Naturvetenskapliga fakulteten, var tidigare på Handelshögskolan där motståndet mot lösningen var som störst.

– Det är rätt strategiska beslut som Lars Hansen har fattat. Den nuvarande lösningen har ju inte fungerat särskilt väl. Min enda rekommendation är att man nästa gång väljer en väl beprövad lösning.

IT-utvecklare Patrice Worth håller med.

– Det var ett dödfött projekt redan från början. Vi blev varnade för att anlita Oracle, men ingen lyssnade på oss då. Därför är det glädjande att man äntligen har fattat ett klokt beslut. Men vi vet inte vilka konsekvenser det får för helheten: Kan mejlen, kalendern och filhanteringen läggas ner utan att det påverkar hela portallösningen?

PATRICE WORTH ÄR också kritisk till att IT-chefens beslut togs utan att det föregicks av en konsekvensanalys eller utredning.

– Det finns inga dokument eller underlag till beslutet. Jag tycker att man borde utkräva ansvar av dem som införde Oracle och som är skyldiga till en felsatsning som har kostat universitetet mycket pengar. Man valde att inte lyssna på oss tekniker eller på kunderna.

Även om Göteborgs universitet fick Oracles mejllösning gratis, som en del i ett paket, har det enligt Patrice Worth kostat mycket pengar. Räknat i tid mellan

två och fyra timmar för varje arbetstagare och tekniker att gå över till nytt system.

Det stämmer inte, menar Marta Petrides De Lubian, IT-samordnare, som tillsammans med förra IT-direktören var med att införa Oracle som mejlsystem.

– Vi håller på att räkna fram kostnader, men det har inte kostat särskilt mycket. Vi har bara haft en liten del konsultkostnader för mejlen. Det arbetet vi har lagt ner på

Lotus Notes och Gmail. Men Lars Hansen vill inte föregripa utredningen genom att peka ut någon favorit.

Hans Larsson, ny chef på IT-service, är främst kritiskt mot Oracle för att det är en integrerad lösning som är sårbar i sin komplexitet. Om en del faller, drabbas hela systemet.

– Om en funktion bryter ihop ska andra delar och enheter fungera.

Lars Hansen

Hans Larsson

”*Det gick inte att köra vidare. Det finns en gräns för hur länge vi kan ha ett udda system*”

att bygga upp portalen och datalager har inte varit förgäves.

Hon får medhåll av Lars Hansen:

– Allt arbete för att samla alla IT-tjänster i ett gemensamt system är inte o gjort. Det blir lättare i framtiden att flytta över allt till ett nytt system. Dessutom får man inte glömma att det har sparats en hel del pengar att avveckla de tidigare lokala e-postsystemen.

LARS HANSEN HAR lämnat över ett uppdrag till enheten för IT-service som ska göra en utredning om vilka alternativ som finns och se vilka konsekvenser det kan få för det totala utbudet av IT-tjänster.

– De krav som vi primärt ställer är att GU ska ha ett väl beprövad system som används av andra organisationer och stora företag. Det är många svenska högskolor som håller på att byta system nu, bland annat Chalmers, säger Lars Hansen, som tillägger att det nyinrättade IT-beställningsrådet, GU:s gemensamma forum för samordning och prioritering av strategiska frågor, kommer få stort inflytande på de krav som ställs.

DET FINNS FLERA stora aktörer på marknaden, exempelvis Microsoft Exchange,

Principen bör vara ”keep it simple”, det ska inte vara onödigt komplicerat utan basfunktioner som mejl och kalender ska fungera utan störningar.

Mycket tyder på att e-postfunktionen för studenter kan komma att läggas ut på ett företag, exempelvis Google. Men ansvaret för anställdas e-post, som ofta innehåller känslig information, kommer sannolikt att behållas av GU, bedömer Hans Larsson.

– **VI KAN INTE HA** personlig information liggandes på servrar någonstans i världen. Det jag vill ha är en väl beprövad lösning som är driftsäker, har god funktionalitet och en produkt som många har förtroende för.

Ambitionen är att så snart som möjligt att välja en annan lösning för både e-post och kalender.

– Det man kan förvänta sig av en organisation av Göteborgs universitets storlek år 2008 är att det finns en bra och enhetlig mejl med kalenderfunktion som fungerar. Det var länge sedan jag såg så många med papperskalendrar, kommenterar Hans Larsson.

Färre tvister med ny modell

Finansierarna har blivit allt mindre villiga att stå för universitetets kringkostnader och förra året blossade en regelrätt strid upp.

Det har fått lärosätena att gå samman för att hitta ett bättre system.

Krämligare, ja. Men rättvisare.

IDAG TAS EN så kallad OH-avgift ut på nästan alla externa projekt och innebär ett påslag med 35 procent för att täcka gemensamma kostnader som lokaler, infrastruktur, bibliotek och liknande, sådant som redan finns vid lärosätet men som utnyttjas av projektet.

Att externa projekt måste ha så kallad full kostnadstäckning slås fast i riksdagsbeslut och i det årliga regleringsbrevet. Bakgrunden är att statliga anslag ska gå till forskning och utbildning, inte till externa projekt.

Men flera finansierare accepterar inte detta fullt ut eftersom de har egna regler om att bidragen bara ska gå till forskning, inget annat. Förra året blossade så en strid upp. Riksbankens Jubileumsfond bestämde på eget bevåg att bara betala 12 procent för OH-kostnader. Fem lärosäten, däribland GU, svarade med att nobba Riksbankens stora utlysning, Pro Futura.

– **ÄVEN OM SYSTEMET** med 35 procent påslag är enkelt är det problematiskt, förklarar ekonomidirektör Lars Nilsson. Det är inte ens självklart vad full kostnads-

täckning egentligen innebär. Och, som många har påpekat, om en finansierare betalar ut ett bidrag ligger det i själva ordet att det handlar om att bidra till forskning, inte om att betala alla kostnader. Även Riksdagen har påpekat det tveksamma i att ta ut 35 procent av pengarna i ett projekt första året när projektet kanske håller på i flera år. Vad händer om lärosätets intäkter sjunker och om man redan använt alla pengar?

För att hitta en modell som både lärosäten och finansierare kan acceptera har Sveriges universitets- och högskoleförbundet arbetat fram ett nytt system som alla i landet väntas rätta sig efter.

GRUNDIDÉN I DET NYA systemet är att alla kostnader specificeras och fördelas så långt ut i systemet som möjligt. Istället för att ta ut 35 procent på en gång läggs kostnaderna ut under hela projektet. Förändringen innebär att man går från dagens intäktsavlyft i form av anslag och externa bidrag, till löpande kostnadspåslag av faktiska direkta kostnader. Detta innebär att indirekta kostnader (OH-kostnader) belastar samtliga verksamheter – både utbildning och forskning – oavsett hur verksamheten finansieras.

– Tanken är att alla kostnader ska definieras så att funktioner som bara är till för grundutbildningen, exempelvis en studentavdelning, också bara ska belasta

grundutbildningen och inget annat.

På samma sätt ska sådan verksamhet som enbart har med forskning att göra endast belasta forskningen. När det gäller verksamheter som både grundutbildning och forskning har nytta av får vi försöka att göra en rättvis beräkning av hur kostnaderna ska fördelas.

– **FÖR FORSKARE**, finansierare, studierektorer och administratörer innebär förändringen ett annat sätt att tänka, säger Lars Nilsson. Bland annat ska stödverksamhetens kostnader på universitetsnivå, fakultetsnivå och institutionsnivå kartläggas och specificeras. På så sätt kommer de gemensamma kostnaderna att tydligt kunna urskiljas på olika nivåer inom organisationen.

En annan poäng är att modellen ökar möjligheterna att jämföra olika verksamheter och också jämföra kostnader mellan olika lärosäten. En tvistefråga är hur lokalkostnaderna ska hanteras.

– Vi vet inte riktigt hur det ska gå till. Det håller vi just nu på att arbeta med.

REKTOR HAR nyligen beslutat att Göteborgs universitet ska införa den nya OH-modellen från och med 2009.

Eva Lundgren & Allan Eriksson

Vad tycker du om det nya systemet?
Skriv till GU Journalen!
E-post: gu-journalen@gu.se

fakta

Ny redovisningsmodell

All verksamhet vid universitetet delas in i kärnverksamhet – det vill säga utbildning och forskning – samt stödverksamhet. All kärnverksamhet delas in i kostnadsbärare som kan avse ett projekt. I denna ska samtliga intäkter och kostnader redovisas och den ska vara finansierad fullt ut. Poängen är att hela anslaget för grundutbildningen förs ut till institutionerna, som också får bära hela kostnaden.

Kostnaden för stödverksamheterna fördelas på tre nivåer: universitets-, fakultets- och institutionsgemensam nivå. Kostnaderna ska belasta kostnadsbärarna och kallas då indirekta kostnader.

Den nya redovisningsmodellen (OH-modellen) syftar till att:

- återskapa förtroende hos finansierare för redovisning av stödverksamhetens kostnader (indirekta kostnader) och ge bättre förutsättningar för nya diskussioner med finansierarna
- ge en mer rättvisande redovisning och uppfylla lagstiftningens och Riksdagens krav på korrekt intäktsredovisning
- uppfylla EU:s 7:e ramprogramms krav på full cost-redovisning senast 2010.

Mer information finns på:
<http://www.ea.adm.gu.se/OH-modell/>

Hallå där, Cecilia Andersson Edwall, enhetschef på Digitala Medier!

Utbytet blev en vitamininjektion

I mars var du en vecka i Strasbourg. Berätta!

– På en konferens i Italien träffade jag en man från ULP, Université Louis Pasteur i Strasbourg, som arbetade med digitala medier. Jag ville gärna veta mer om hur de jobbade så jag ansökte om stipendium från Erasmus personalmobilitet. Jag hade aldrig sökt stipendium tidigare så det kändes inte särskilt självklart att detta var något för mig.

Hur var besöket?

– Vi som jobbar med Universitets-TV är stolta över vårt samarbete med UR, som vi haft i sex år. Men vår franska motsvarighet hade jobbat tillsammans med franska kanal 5 i hela 11 år. Deras medieenhet var både större och bredare än vår och förutom tv-program gjorde de också programvaror och lärplattformar för att göra det enklare för lärarna att spela in. Jag hann också besöka ett medicinskt institut som lär ut kirurgi med hjälp av video samt göra en utflykt till Université

Cecilia Andersson Edwall

Nancy 2. De är väldigt aktiva när det gäller videoproduktion.

– Det var spännande att komma till Strasbourg, som faktiskt liknar Göteborg lite grann. Staden har spårvarnar och kanaler men är naturligtvis mycket mer internationell. Det kändes verkligen som att befinna sig i hjärtat av Europa och bland annat besökte jag EU-parlamentet.

Ska man tänka på något speciellt när man reser ut så här?

– De gånger jag åkt på tjänsteresa tidigare har jag alltid rest tillsammans med någon. I början riktigt bubblade jag av intryck och tyckte att det var jobbigt att inte ha någon att dela med mig till. Men sedan tyckte jag att det snarare var en fördel att vara ensam, det går så smidigt att smälta in om man kommer själv. I Sverige är vi mer organiserade och noga med att göra ordentliga program för våra gäster. Här visste jag inte riktigt vad som väntade, om jag skulle på fin middag med rektorn eller sitta ensam någonstans i en skrub. Men allt ordnade sig och blev väldigt bra. Så det gäller att ta saker som de kommer.

Har du lärt dig något?

– Absolut. Det är jätte viktigt att komma ut och se hur andra har det, få nya idéer och perspektiv på det man gör här hemma. För mig blev det en riktig vitamininjektion.

Eva Lundgren

fakta

Erasmus personalmobilitet

Erasmus personalmobilitet är avsett för icke undervisande personal, en målgrupp som tidigare inte haft möjlighet till denna typ av utbyte. För att kunna ansöka om stipendium måste man vara GU-anställd samt ha tagit kontakt med ett annat lärosäte eller företag som är villigt att ta emot en. Personalutbytet måste också vara godkänt av prefekt/enhetschef då det handlar om kompetensutveckling. I ansökan är det viktigt att det tydligt framgår vad det finns för uppställda mål och förväntade resultat av utbytet samt vilken kopplingen är till arbetet vid GU. Det finns nu möjlighet att söka stipendier för nästa läsår (1 juni 2008–30 september 2009).

För mer information:

<http://www.gu.se/samverkan/internationaltsamarbete>

Lanparty i retro

◆ **I mitten av april** anordnade föreningen Skip ett Lanparty på IT-Universitetet för skolans studenter. Lanpartyt arrangerades av förstaårseleverna på Skip, Henrik Hermansson och Niklas Lindahl. Skip är en oberoende studentförening som bildades 1986, beläget på IT-Universitetet Lindholmen, och fungerar som ett komplement till utbildningen. Det handlar om att ge studenterna chansen att laborera med mjukvara, hårdvara samt prova på befintliga system/plattformar innan de stöter på detta i arbetslivet. Lanpartyt gick under temat "retro" och bland annat spelades pc-spel som Starcraft, Warcraft2, Quake1. Det fanns också en Nintendo-hörna där det hölls en turnering samt en demoscen där elever från Software Engineering and Management visade hur man programmerar animationer. Lanpartyt sponsrades av Datanova Sweden AB.

Skip har som plan på att arrangera liknande aktiviteter även till nästa termin.

HSV rosar Sahlgrenska akademien

◆ **Sahlgrenska akademien** föll mycket väl ut i Högskoleverkets utvärdering av utbildningar på forskarnivå inom medicin, vårdvetenskap och farmaci. Bland annat får SA beröm för sin nya organisation av utbildningen med en tydlig delegationsordning och engagemang från akademiledningen. Vidare framhålls ett tydligt och aktivt studentinflytande, den pedagogiska grundsynen, samt de reflektioner kring dimensionering och resursanvändning som ligger till grund för reformerna. HSV framhåller också SA:s särställning när det gäller utbildning av specialister och generalister på forskarnivå och liksom de nya kurserna i entreprenörskap, projektstyrning och academic writing. HSV anser även att systemet med antagning är bra och att flera komponenter i ett heltäckande kvalitetssäkringssystem är på plats.

Taube på Humanisten

◆ **Drygt 200 medlemmar** av Taubesällskapet var i samband med sitt årsmöte på Lisebergs huvudrestaurang ute på en nästan två dygn lång sightseeingtur i Evert Taubes födelsestad. De besökte Taubesalen på Park Avenue, Evert Taubes Värld på Liseberg, Masthugsskyrkan, Klippan, Taubehuset, Vinga och Humanisten. Dit var de inbjudna av GU som i Stora hörsalen under en förmiddagstimm presenterade sin Taubeforskning och den verksamhet som under de senaste åren växt fram kring den. Pia Schmidt de Graaf berättade om Taubearkivet på UB, David Anthin om arbetet med sin doktorsavhandling, Evert Taubes scener. Från Cabaret Läderlappen till Gröna Lund. Anders Franck berättade om de Taubeseminarier som Göteborgs universitet, Svenska Visakademien och Folkuniversitetet anordnar på Jonsereds herrgård en gång varje termin. Visakademien representerades också i Stora hörsalen, av Martin Bagge som till eget gitarrackompanjering sjöng tre Taubevisor – en av dem, Maj på Malö, tillsammans med publiken.

Nya regler ger ökad trygghet för doktorander

Egentligen inte så mycket nytt, men ett nödvändigt dokument. Så skulle man kunna sammanfatta de nya doktorandreglerna, som fastslogs av universitetsstyrelsen i slutet av april.

MYCKET AV INNEHÅLLET i det nya dokumentet *Regler för studier på forskarnivå vid Göteborgs universitet*, förkortat doktorandreglerna, finns sedan tidigare med i andra förordningar eller i praxis.

– Det är ändå bra att få regelverket i ett dokument så att både doktorander och handledare vet vad som gäller, säger Arne Bigsten, ledamot i universitetsstyrelsen och professor vid institutionen för nationalekonomi och statistik.

Andreas Bjurström, doktorand.

Arne Bigsten, professor och ledamot i universitetsstyrelsen.

”*Det är ett steg framåt att man tagit bort stipendierna, men det hade varit bättre med tydligare regler om att det är en doktorandtjänst som gäller, säger Andreas Bjurström.*

Andreas Bjurström, doktorand i humanekologi, som har varit representant för doktoranderna i arbetet med doktorandreglerna, håller med men tycker att dokumentet blivit för vagt.

– Vi är förstås glada att det blivit ett regelverk men ville gärna att det blivit lite bättre. Den främsta kritiken från vårt håll har varit just att vi tycker att det är för likt högskolelagen och inte tillför så mycket. Vi hade velat se mer kompletterande regler på innehållsnivå, till exempel i frågor som hur många timmars handledning eller hur många doktorandkurser som ska ges per termin.

VÄGEN TILL ETT doktorandregelverk har varit lång. Redan 2002 påbörjades arbetet, på studenternas initiativ, men diskussioner om vikten av ett regelverk har varit i gång sedan tidigt 1990-tal. En regelsamling för grundstudenterna fastslogs redan år 2000. Även om dessa regler också omfattar doktoranderna så har det funnits behov av ett kompletterande regelverk med frågor som

specifikt rör forskarutbildningen.

De nya reglerna gäller för hela universitetet men ska fungera som en miniminivå för forskarutbildningen. Det ligger sedan på fakulteterna att komplettera och precisera dem. Doktorandreglerna kommer att underställas Studieregelskommittén, som sedan tidigare har uppdraget att se till att regelverket för grundstudenterna följs och tillämpas.

ENLIGT ANDREAS BJURSTRÖM blir den stora skillnaden för doktoranderna att det nu går att klaga på ett formellt sätt närmare verksamheten.

– Akademin är så pass informell att vissa frågor varit svåra att brottas med. Till exempel när det gäller handledning, där har man tidigare på egen hand fått förhandla med sin handledare. Det blir mycket smidigare att nu kunna lyfta upp frågan till en högre nivå.

Ledigförklarande av utbildningsplats, urval och antagning, finansiering, handledning och institutionstjänstgöring regleras nu i doktorandreglerna.

– **UTLYSNING AV TJÄNSTER** och en vettig bedömning av de sökande är förstås stora frågor för doktoranderna, men den allra viktigaste frågan gäller finansieringen, säger Andreas Bjurström.

Finansieringen av forskarutbildningen och särskilt frågan om skattefria stipendier har varit omdiskuterad på senare tid. Å ena sidan finns doktorandernas trygghet och önskan om bättre villkor, å andra sidan finns ett verksamhetsperspektiv. I doktorandreglerna står nu att fakultetsnämnderna inte får inrätta stipendier för finansiering av doktorander. Men även om man inte får omvandla reguljära anslag till stipendier är det fortfarande tillåtet att finansiera doktorander med upp till två års utbildningsbidrag plus två års doktorandtjänst.

– **HÄR PÅGÅR DISKUSSIONEN** fortfarande, säger Arne Bigsten, och nu gäller det om GU i framtiden enbart ska acceptera finansiering via doktorandtjänster. Om pengarna inte vore knappa så håller även jag med om att det vore bra om alla hade doktorandtjänst, men de tillgängliga resurserna är tyvärr fortfarande begränsade. Redan den uppstramning som skett av finansieringsreglerna har lett till att nyantagningen av doktorander till GU har halverats på en femårsperiod. Jag är rädd att denna negativa utveckling förstärks om vi gör det ännu svårare att finansiera doktorandstudierna.

Jenny Löof Braticevic

Vilseledande annonskampanj

Naturvetenskapliga fakultetens annonser på Göteborgs spårvagnar väckte reaktioner med sina anspelningar på fildelningsajten The Pirate Bay. Nu har de tagits bort efter att universitetets jurister granskat dem.

I MARS KUNDE spårvagnsresenärer se Naturvetenskapliga fakultetens annonser på temat The Sharing Way. Texten löd: *Kunskap inom naturvetenskap och matematik är inget man ska sitta och tjuvhålla på. Det är livsviktigt vetande som behövs för att vi ska få ordning på vårt planet. Vi delar med oss av hela vårt utbud på www.science.gu.se. Som färdig student hoppas vi att du gör detsamma!*

Annonsen var illustrerad med ett piratskepp som anspelade tydligt på fildelningsajten The Pirate Bays logotyp.

– Vi ville nå ungdomar för att berätta vad vi gör och annonserna var ett försök att rikta oss just till dem, säger prodekanus Jöran Bergh, som är en av de ansvariga för reklamen.

ANNONSEN TOGS FRAM av reklambyrån Frank & Earnest, som också har gett klartecken för illustrationen, som föreställer ett piratskepp precis som i logotypen för The Pirate Bay, men där en jordglob ersätter kassetten.

– När vi startade arbetet var Naturvetenskapliga fakulteten medveten om att det var ett kontroversiellt tema, men var redo att ta den debatten, säger Magnus Vinnersten, projektledare på Frank & Earnest. Det är en klockren kampanj mot målgruppen som genast förstätt sammanhanget genom det som förklaras i texten och kunnat se det roliga i annonsen.

Tidigare har reklambyrån gjort liknande annonser på kända samtidsfenomen, till exempel pimp my world, om att skapa en bättre värld genom att studera vid Naturvetenskapliga fakulteten.

Men annonsen har också tolkats som att fakulteten sympatiserar med The Pirate Bay, som anklagas för olaglig fildelning och väntar på rätttegång.

JÖRAN BERGH HAR FÅTT frågan av TV4 om hur han ser på att fakulteten kan bli förknippad med fildelning.

– Det var inte alls vår avsikt och fildelning är inget vi stöder. De som var vår målgrupp – unga och gymnasieelever – har uppfattat kampanjen så som vi hoppats: vi vill visa vad vi har att dela med oss av.

Jöran Bergh tycker heller inte att kampanjens budskap, att kunskap är något som man ska dela med sig av, strider mot exempelvis GU Holdings ambition att universitetet ska bli bättre på att bygga affärsidéer på forskningsresultat vid universitetet.

– Nej, det ser jag inte alls att det har något med kampanjen att göra. Det finns särskilda avtal om sekretess när det gäller företag som satsar på forskning vid universitetet. Dessutom finns lärarundantaget som ger doktorander, lärare och studenter rätten att själva publicera forskningsresultat, uppsatser med mera.

MEN EFTER UPPMÄRKSAMHETEN och en granskning av universitetets jurister togs annonserna ner.

– Illustrationen är för lik The Pirate Bays logotyp och av den anledningen valde vi att ta ner annonserna, säger Kristina Ullgren, universitetsjurist.

Enligt Magnus Vinnersten är det inte någon risk att annonsen kan betraktas som varumärkesintrång eftersom The Pirate Bay inte har skyddat sitt varumärke:

– Det finns heller ingen större anledning att oro sig eftersom The Pirate Bay inte främjar upphovsrätten. Jag tror att det främst handlar om den etiska aspekten att universitetet är rädd att bli förknippad med en organisation som kan fällas för olaglig verksamhet.

Och Kristina Ullgren håller med:

– Givetvis vill inte universitetet förknippas med någon eventuellt olaglig fildelning.

Viveca Bladh

Lärarutbytet måste komma igång

GU lyfts fram som ett föredöme i HSV:s nya utredning om internationalisering.

– Nu har vi hela Sveriges ögon på oss, säger Lars Gunnarsson.

EN ARBETSGRUPP under ledning av Lars Gunnarsson har tagit fram en handlingsplan med 31 åtgärdsplaner. Rektor har inrättat ett fakultetsövergripande internationaliseringsråd som ska börja jobba redan i juni. Dessutom kommer rektor att utse ett rektorsråd för internationalisering, som också blir ordförande i rådet.

– Rådets första uppgift blir att utifrån handlingsplanen prioritera bland förslagen, samt att definiera ett antal uppdrag med tidsplan och budget. Det är oerhört viktigt att rektor innan dess har antagit handlingsplanen och att gruppen kommer igång före sommaren, säger Lars Gunnarsson, Bolognaansvarig vid GU och professor vid institutionen för pedagogik och didaktik.

HSV:S UTREDNING kommer som en mycket positiv nyhet, tycker Lars Gunnarsson.

– Bland annat uppmärksammar HSV vårt arbete med språkpolicyn, som vi var först i landet med, och Bolognaarbetet. Nu har vi hela Sveriges ögon på oss, så nu är det viktigt att även slutföra arbetet med att ta fram en handlingsplan för språkfrågor.

Handlingsplanen för det universitetsgemensamma internationaliseringsarbetet gäller fram till 2012.

– Den innehåller en rad förslag som förstas kostar pengar men som på sikt kan stärka GU internationellt.

I denna finns ett stort antal förslag inom flera områden, exempelvis mobilitet för studenter, lärare och administrativ personal och strategiska samarbeten med utvalda partneruniversitet.

GÖTEBORGS UNIVERSITET utmärker sig inte i student- eller lärarutbyte, där ligger både Lunds och Uppsala universitet mycket längre fram. Lars Gunnarsson menar att nyckeln för ett mer aktivt utbyte ligger

Lars Gunnarsson

hos lärarna: kan man få fler att resa ut kommer det att automatiskt ge en skjuts åt studentutbytet.

– Vi måste underlätta lärarutbytet, det får inte vara en ekonomisk belastning för institutionen. Läraren som reser ut måste

få ekonomiskt stöd, tid, vikarie och utbytet måste räknas som en merit. De som reser ut idag är eldsjälar men vi kan inte bygga upp en verksamhet på ett fåtal, utan fler lärare måste iväg. En annan viktig grupp, som ofta glöms bort, är administratörerna som idag inte reser i någon större omfattning. De spelar en viktig roll i mötet med studenter och lärare och kan hjälpa till att undanröja hinder.

En annan del, som bland annat Handelshögskolans dekan Rolf Wolff har utrett, är universitetets satsning på strategiska partneruniversitet i framför allt Asien och Nordamerika. Det betyder inte, framhåller Lars Gunnarsson, att GU ska sluta samarbeta med utvecklingsländer.

– Tvärtom. Även strategiska samarbeten med universitet i exempelvis Afrika och Latinamerika är värdefulla, inte minst för att lyfta fram värden som internationell solidaritet och ansvarstagande.

Allan Eriksson

ILLUSTRATION: MARIO BRANCAGLIONI

INFÖR MENTAL ERGONOMI!

Får du tillräckligt med beröm av prefekten?

Eller är du kanske själv dålig på att visa uppskattning?

Konkurrens och brist på resurser kan göra arbetsklimatet ganska hårt inom högskolevärlden.

Men är det chefens fel eller är sura miner något man får räkna med i en allt stressigare miljö?

UNIVERSITETET SKA VARA kritiskt granskande, kreativt och öppet för nya idéer. Men det ska också producera forskning och utbildning och ständigt kunna visa nya resultat för att inte förlora forsknings-

anslag och studenter i en allt hårdare konkurrens.

– Vi ska vara produktiva ungefär som om vi höll på med skotillverkning, säger Jan Bärmark, professor vid institutionen för idéhistoria och vetenskapsteori. I takt med att kraven höjs blir människor alltmer missunnsamma, duktiga medarbetare bränner ut sig och arbetsklimatet hårdnar. Och istället för att göra något åt problemen verkar många mena att stress och ständig konkurrens är något man får lära sig leva med.

EN MAJORITET AV GU:S anställda trivs mycket bra med sitt arbete, visar de

arbetsmiljöundersökningar som gjorts. Men omkring en fjärdedel anser att arbetsklimatet är snålt, att man inte får särskilt mycket uppskattning för det man gör och att den som säger sin mening riskerar att råka illa ut.

– Självklart borde vi uppmuntra frispråkighet och ha nolltolerans mot trakasserier, säger Olle Persson, universitetslektor vid psykologiska institutionen som bland annat arbetar med GU:s chefsutvecklingsprogram. Den akademiska miljön ska sporra till diskussioner och dispyter, men det måste ske under anständiga former. De flesta klarar av det här ganska bra, men visst finns det problem.

Bland annat är det betydelsefullt att ha en aktiv och tydlig chef som föregår med gott exempel och som tar tag i konflikter på ett tidigt stadium, menar Olle Persson.

– MITT VIKTIGASTE RÅD till chefer är att försöka ha en demokratisk ledarstil. När ett beslut ska fattas gäller det att efterlysa olika medarbetares synpunkter och skapa delaktighet. Det bästa är förstås om alla är överens om beslutet. Men även när det inte går är det viktigt att alla synpunkter har fått komma fram.

Däremot menar Olle Persson att själva valet av chef inte behöver vara så demokratiskt.

– För att vara legitim som exempelvis prefekt måste man uppfattas som en hygglig forskare, ha en personlig mognad och vilja något med sitt chefskap. Det gäller att låta en rekryteringsgrupp plocka fram ett antal sådana personer, men sedan ska man inte arrangera val. Istället får dekanen utse den som verkar ha bäst chanser att lyckas, med hänsyn också till andra krav, exempelvis jämställdhet. Prefekten måste ju vara trovärdig åt två håll, ner mot medarbetarna men också upp mot dekanen, och då är det viktigt att båda nivåer fått vara med i rekryteringsprocessen. Samma sak gäller vid rekrytering av dekan.

Det måste också finnas en beredningsstruktur som kommer med förslag på lösningar som är skild från beslutsstrukturen. Prefekten ska heller inte vara ensam ledare utan behöver hjälp av exempelvis ställföreträdande prefekter.

– **DET ÄR INTE SÅ** där jättemånga som vill bli chefer inom verksamheter där man har en stark professionell identitet, som inom högskolan eller sjukvården, betonar Olle Persson. Många ser chefskapet som ett administrativt jobb som det kanske är ens tur att ta, men som man lika gärna kunnat avstå från. Det är synd eftersom en chef ju kan påverka människor och driva frågor på ett sätt som inte skiljer sig så mycket från att arbeta med ett forskningsprojekt. Ett sätt att göra det mer attraktivt att vara chef vore om chefskap blev en merit och om det gick att kombinera med forskning.

Förutom arbetsmiljöansvar ska chefen se till att verksamheten fungerar och är framgångsrik.

– GU har god studenttillströmning, hög kvalitet på forskningen och går dessutom ekonomiskt bra, påpekar Björn Rombach, prefekt på Förvaltningshögskolan och bland många andra engagerad i den chefsförsörjningsplan som GU håller på att ta fram. Så det låter långsökt att vi skulle ha så dåliga chefer, då skulle vi ju inte vara så framgångsrika. Jag tror också att man ska ta resultaten från arbetsmiljöundersökningarna med en nypa salt. Frågar man intelligenta människor hur de trivs börjar de fundera över vilka konsekvenser deras svar kommer att få. Även den som är nöjd vill gärna ha det lite bättre och då måste man klaga en aning, annars händer ju ingenting.

ATT ARBETSKLIMATET skulle vara snålt i universitetsvärlden menar Björn Rombach bland annat beror på vår svenska kultur.

– I andra länder, som USA exempelvis, ingår det att man ska ösa uppmuntrande ord över andra människor. Svenskar är mer inriktade på att påpeka fel, inte av missunnsamhet, men för att hjälpa andra att bli bättre. Inom högskolan är det här kulturella mönstret förstärkt. Den som bara har ett enda seminarietillfälle per termin för att diskutera sitt projekt vill inte slösa tid på det som är bra. Man vill få hjälp med att hitta svagheter, sådant som andra kommer att klaga på i framtiden. Det är som att diskutera hållfasthet – det är inte mycket tröst att nästan hela bron håller så länge det finns en del som inte gör det.

Jan Bärmark menar att det finns gott om kompetens vid universitetet när det

gäller hur man skapar goda organisationer. Men kunskaperna används inte.

– Det borde finnas en grupp vid universitetet på kanske 3–6 personer som arbetar aktivt med förebyggande arbetsmiljöfrågor. Precis som vi har ergonomer som ser till att vi sitter riktigt så att vi inte får ont borde det finnas mentala ergonomer som ser till att de värsta problemen med stress, oro och oginhet aldrig blir så akuta. Gruppen skulle kunna bestå av en organisationspsykolog, någon från Handelshögskolans Human Resource Management och ytterligare några personer som ständigt håller dessa frågor levande.

ÄVEN BJÖRN ROMBACH håller med om att GU inte är särskilt bra på att ta tillvara

”Svenskar är mer inriktade på att påpeka fel, inte av missunnsamhet, men för att hjälpa andra att bli bättre

kunskaper, inte ens sådant som universitetets egen forskning lett fram till.

– Det är inte modernt att tänka efter före, idag är det snabba beslut som gäller. Men visst vore det bra om vi kunde fundera mer över om det vi kräver av olika människor verkligen är rimligt.

Man kan jämföra med det amerikanska presidentvalet: alla tror att om Hillary eller Obama vinner så kommer hela USA att förändras. Tänk besvikelsen när det visar sig att USA kommer att vara lika hopplöst konservativt oavsett om presidenten är kvinna eller svart. I vårt system har prefekterna för mycket ansvar i relation till vad

FOTO: HILLEVI NÄGEL

Jan Bärmark

de kan besluta om och stödet när det gäller exempelvis experthjälp från fakulteten är än så länge inte särskilt välutvecklat.

DET MESTA KAN egentligen bli bättre, menar Olle Persson, både vad gäller stöd till nya chefer, hjälp under chefsperioden och också stöttning efteråt, när chefen ska tillbaka till verksamheten igen.

– Tidigare chefs erfarenheter borde tas tillvara bättre, kanske genom ett mentorsystem. Det tar ju ett år eller så innan man hunnit sätta sig in i sin nya roll. Och prefekt och ställföreträdande prefekt

borde bytas ut växelvis, så att det alltid finns någon där som har erfarenhet.

Och de korta prefektperioderna på tre år, med möjlighet till förlängning i ytterligare tre år, borde fördubblas, menar Björn Rombach.

– Det tar så lång tid både att komma in i chefsarbetet och att sedan avveckla sitt chefskap att det verkar som ett väldigt slöseri att byta chef så ofta. Den som blir prefekt borde också vara någon som kommit hyfsat långt i karriären och man ska inte behöva avstå helt från sin forskning. I den prefektutbildning jag går nu är fjorton deltagare kvinnor och endast fyra män. Det är väl bra på ett sätt men man blir ju lite fundersam när man ser att könsmönstren upprepas när det gäller vilka som är beredda att hoppa av en forskarkarriär för att ta ansvar för administrationen.

Stora förändringar är på gång, både inom GU och inom universitetsvärlden i stort. Det handlar om institutioner som slås samman, om nya sätt att fördela resurser och om andra möjligheter till karriär.

– **VI HAR EN MASSA** ålderdomliga strukturer som måste luckras upp, menar Björn Rombach. Det finns exempelvis inget bra system när det gäller att bedriva undervisning tillsammans över fakultetsgränserna. Samtidigt får de stora frågorna om strukturer och organisation inte ta över alla andra frågor. För de flesta människor är det väldigt enkla saker som har störst betydelse för att arbetsmiljön ska kännas god. Det kan handla om att ha en invand arbetsplats, en dörr att stänga eller om att ha några arbetskamrater som man brukar fika tillsammans med. Småsaker är väl så viktiga för att arbetsplatsen ska kännas välkommande och trevlig, och får inte ignoreras bara för att enkäter pekar på stora problem att ta tag i.

Eva Lundgren

Ny engelsk broschyr finns att beställa på www.gu.se

Högskolan är vårt område

- PROFESIONELL IDENTITET!
- SKYDD!
- INFLYTANDE!
- TRYGGHET!
- ÅKADEMISK FRIHET!
- GEMENSKAP!
- RÄTTVISA!
- SOLIDARITET!
- SPETS-KOMPETENS!
- LÖNEFÖRHANDLAR!

SULF GÖTEBORG

Sveriges universitetslärarförbund
Göteborg, 031-786 10 77
www.sulf.fack.gu.se

KAMPEN MOT ORÄTTVISOR TAR ALDRIG SLUT

Det är en otacksam uppgift att vara ett salt. Speciellt om man är kvinna. Agnes Wold får ibland höra att hon är aggressiv, vilket inte på något vis hindrar henne från att fortsätta debattera allt möjligt. En gång ville hon och en vän veta varför så få kvinnor fick forskarassistenttjänster av Medicinska forskningsrådet. Det blev en långdragen historia som höll på att kosta dem jobbet.

TEXT Kajsa Asklöf | FOTO Hillevi Nagel

JAG TYCKER SJÄLV att jag är en ganska jovialisk person och jag tror inte någon hade kallat mig aggressiv om jag hade varit man, säger Agnes Wold, professor, läkare, immunolog, bakteriolog. Illustratör, krönikör, fackboksförfattare, föreläsare och lärare är ytterligare titlar hon skulle kunna uppge. Men först och främst är hon biolog. Det färgar hennes syn på samhället och människorna mest, och det finns inget som upprör henne så som det hon kallar pseudobiologiska råd.

– Felaktiga råd står som spön i backen till gravida och småbarnsföräldrar. Folk anser att jag är kontroversiell men jag tycker bara att jag påpekar biologiska fakta.

Flera fenomen i den samhälleliga debatten skopar hon ut som myter: råden till ammande kvinnor att avstå från alkohol, råden att amma för att det förbättrar barns immunförsvar och råden till föräldrar att inte lämna sina barn för tidigt på dagis. Hon menar att Freuddyrkande

”*De fann att en kvinna som var citerad 15 gånger på ett år hade mindre chans att få anslag än en man som var citerad mindre än 4 gånger*

psykoanalytiker försöker flytta tillbaka kvinnornas position i samhället genom att ge dem dåligt samvete.

– De flesta råden ges till kvinnor. Att kontrollera och läxa upp kvinnor är gammal god patriarkal tradition. Freud hade fel i allting, ändå lever vi i hans tradition.

ATT MÄNNISKOR skulle må fysiskt dåligt av stress tycker hon också är nonsens. Enligt Agnes myntades begreppet stress av den kanadensiske fysiologen Hans Selye som på 1930-talet högg svansen av rättor eller doppade dem i kokande vatten för att se hur de reagerade på påfrestningar. Antingen dog de eller också anpassade de sig. Han anses av många vara stressforskningens fader.

– Eftersom det finns så olika definitioner på stress och den inte går att mäta, tror alla att de är stressade och att det dessutom är farligt. Ingen har hittills visat att mycket jobb ger psykisk ohälsa, allt tyder på motsatsen. Vi är byggda för påfrestningar. Att immunsystemet skulle må dåligt av stress är en mycket populär myt, men om immunsystemet hade varit så känsligt hade vi aldrig överlevt till idag. Immunsystemet bryr sig bara om bakterier och virus och måste reagera oavsett vilket humör vi är på.

Att vår tids mammor plågas så mycket av stress och dåligt samvete att de ibland väljer att bli hemmafruar tycker hon är ett verkligt bakslag.

– Jag tolkar det som längtan tillbaka till något fasansfullt – hemmafruepoken. De som inte har haft en hemmavarande mamma vet inte hur grymt det var att dessa begåvade kvinnor skulle gå hemma. Min mamma doktorerade i matematik men var hemma väldigt mycket, vilket inte passade henne alls. Hon var en typisk akademiker.

AGNES HAR ALLTID delat föräldraledigheten lika med sin man och anser att det är det bästa hon har gjort sina barn. Hon har heller inte stått tillbaka i arbetslivet utan skaffade sig först en biologexamen och sedan en läkarexamen. Läkare blev hon för att forska om människokroppens biologi.

När Agnes och hennes kollega Christine Wennerås var AT-läkare började de ställa frågor om hur det kom sig att så få kvinnor fick forskningsassistenttjänster av Medicinska forskningsrådet (MFR). Förklaringen de fick var att det var få kvinnliga sökande och att de som sökte var mindre meriterade. När de började gå igenom materialet systematiskt i en kvantitativ studie fann de att antalet kvinnliga sökande inte var så få, 44 procent, och att de dessutom var välmeriterade. Alltså var det andra mekanismer som styrde tilldelningen av pengar, exempelvis förutfattade meningar och personliga relationer.

Att vi väljer män när det är dags att fördela makt och pengar förvånar egentligen inte Agnes, som anser att det är biologiskt grundat, och att det ligger i vår biologi att ha fördomar mot andra grupper. Det har fyllt en funktion för överlevnaden men nu måste vi minimera riskerna att det präglar arbetslivet.

– **NÄR VI GÖR SYSTEM** måste vi ta hänsyn till mänsklighetens fördomsfulla natur genom att tillämpa så strikta kriterier som möjligt vid olika bedömningar. Inom den akademiska världen gör vi precis tvärtom. Trots att vi vet att lösa kriterier ger utrymme åt fördomar så får sakkunniga själva bestämma vad de ska ta hänsyn till i sin bedömning.

Agnes och Christine ägnade sin fritid åt att sitta på Biomedicinska biblioteket och kolla upp meriter hos de sökande till forskningstjänsterna genom att bland annat se hur ofta de var citerade i databasen Medline. De fann då att en kvinna som var citerad 15 gånger på ett år hade mindre chans att få anslag än en man som var citerad mindre än 4 gånger. Det räckte alltså inte för kvinnor att vara dubbelt så meriterade som män. För att komma i fråga behövde de vara 2,6 gånger så duktiga. Agnes beskriver hela förloppet med undersökningen som en fruktansvärt jobbig process där hon och Christine fick hjälpas åt att vara den som för tillfället inte var under isen.

– Det var verkligen en hatisk stämning. Jag fick höra att jag aldrig skulle få jobb inom akademien, att vi hade dragit skam över hela universitetet och hotade den medicinska forskningens existens. Det hemska var alltså inte att MFR hade missgynnat kvinnor utan att vi hade påpekat det. Skuldbeläggandet är en härskarteknik och ingen vågade säga ett ljud till vårt försvar. Vi fick höra att man aldrig ska gå ut i offentligheten med kritik, men det ska man. Det handlar ju om skattepengar som används till forskning. Vi publicerade debattartiklar i Dagens Nyheter och på grund av den massiva kritiken som följde, byttes personerna i MFR ut.

PROCESSEN ATT BRINGA klarhet i vilka kriterier som egentligen gällde för att beviljas pengar av MFR var minst sagt besvärlig och tog flera år. En dom i kammarrätten förhindrade att viktiga handlingar förstördes.

– Vi hade en källa som berättade att ansökningshandlingarna och poängsättningarna låg slängda på golvet i ett skyddsrum i väntan på att förstöras.

Resultatet av studien publicerades 1997 i den vetenskapliga tidskriften Nature och väckte mycket uppmärksamhet även internationellt.

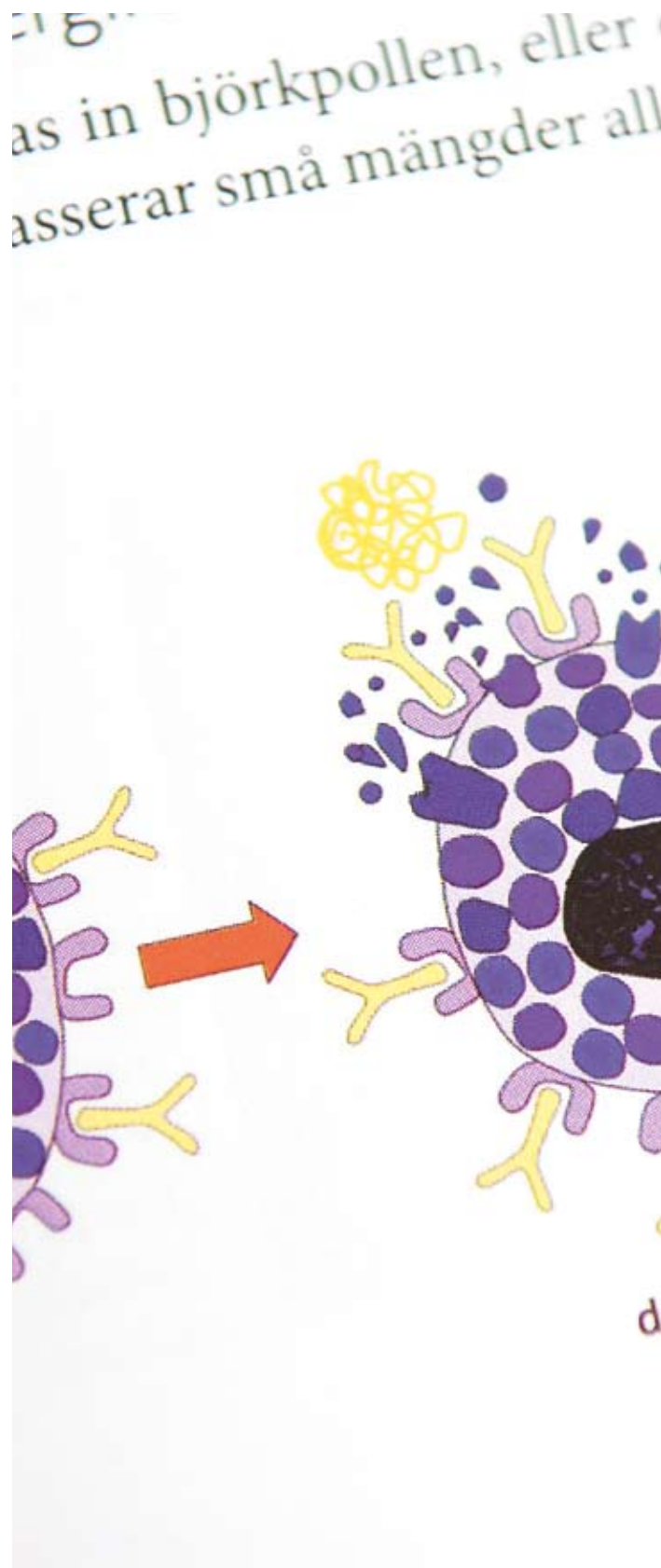
– Då arrangerade alla om sig som järnfilsspån när man ändrar magnetfältet.

Men då hade Agnes och Christine redan fått utstå mycket skäll och kyla. Agnes beskriver det som att vara utstött ur flocken. Utrymmet för bråkiga kvinnor är snålt tilltaget.

– Det var vidrigt, vi höll på att klappa ihop hela tiden. När vi gick genom matsalen på Sahlgrenska så vände sig folk bort. Jag fick en riktig depression under denna tid. Vi hade aldrig klarat det om vi inte hade haft varandra.

Vad det värt det?

– Självklart. Det är det bästa jag gjort hittills, och troligen kommer jag heller aldrig att hinna göra något bättre under resten av mitt liv. Jag är oändligt glad att jag fick tillfälle att göra något som har haft betydelse för

Kvinnor har dåligt samvete för barn, städning, utseende och jobb, menar Agnes Wold.

samhället i stort. Och eftersom vi överlevde blev det ju en spännande historia. Och extremt lärorik.

VAD HAR DÅ HÄNT under de elva åren sedan dess?

– Ganska mycket på det uppförandemässiga planet. Det är inte längre accepterat att säga fördomsfulla saker om kvinnor inom forskarvärlden. Medicinska forskningsrådet har skärpt sig jättemycket sedan 1997. Tyvärr lanserade man sedan de strategiska fonderna som i stort sett har ägnat sig åt att dela ut medel till sina manliga kompisar. Jag tycker inte att det har hänt något avgörande vad gäller kvinnors chanser i forskarvärlden. Tyvärr.

Statistik som visar på detta är att andelen kvinnliga professorer bara ökar i en takt av 0,7 procentenheter per år. Med den takten kommer det att dröja 50 år innan hälften av våra professorer är kvinnor. Det förutsätter att kvinnor doktorerar dubbelt så mycket som männen. En disputerad kvinna har nämligen bara hälften så stora chanser att bli professor inom 12 år som sin manliga kollega, enligt Högskoleverket.

– Löneutjämnningen mellan kvinnor och män avstannade 1991. Kvinnor är mer välutbildade än män i Sverige och borde redan ha gått om männen lönemässigt men så är det inte. Först motiverade man kvinnors lägre lön med att de inte hade lika tunga jobb som männen. Sedan sade man att det var för att de hade lägre utbildning. Men kvinnor får lägre lön för att hela samhället är uppbyggt så och för att det anses vara naturligt.

AGNES SYN PÅ FRAMTIDEN är inte särskilt optimistisk. Hon tänker alltid i evolutionära termer även när det gäller socialpsykologi. Människan ser hon som ett flockdjur som alltid kommer att bråka och kriga.

– Människan kommer att fortsätta att dela in världen i vi och de och vara rädd för det främmande. Allt som syns på utsidan – hudfärg och kön – kommer alltid att leda till att människor gaddar ihop sig. Ju mindre man vet om de andra, desto hotfullare tycker man att de är. Det finns ingen rättvisa, bara kampen mot orättvisa, som Montaigne sade.

Av den anledningen anser hon att vi ska fortsätta att stifta lagar för ökad rättvisa – som dem mot prostitution och barnaga. Av samma skäl är hon emot bostads-segregering och att kvinnor tar hela föräldraledigheten.

– Ju mer lika vi lever desto mindre blir utrymmet för att grupper ska bekämpa varandra.

Utvecklingen går inte bara framåt. Agnes tycker att det sker en glorifiering av våld just nu som är skrämmande. Samtidigt sker det ett skuldbeläggande av kvinnor ”dagarna i ända”.

– Kvinnor är antingen för mesiga eller för jobbiga. De har dåligt samvete för barn, städning, utseende och jobb. Adrienne Reich har sagt att makt och ansvar normalt ska vara kopplade till varandra men att vara mor innebär att ha ansvar men ingen makt. Kvinnor styr till exempel inte trafikplaneringen men det är deras ansvar om barnen skadar sig. Och nu lever vi i en psykologiserande era som säger att mammans kärlek bestämmer hur det går för barnen i livet.

AGNES ÄR UPPVUXEN i Uppsala som sladdbarn med syskon som är 12 respektive 14 år äldre. Pappa var statistiker.

– Jag var lillgammal och hade ganska långtråkigt. Jag var besatt av kartor och läste kommunikationstabellen och statistisk årsbok.

Agnes var 15 år då pappa fick jobb vid GU och hela familjen flyttade till Göteborg. Under hela skoltiden älskade hon att få lära sig saker. Att hon började forska är därför inte så konstigt, men att det blev just inom områdena immunologi och bakteriologi var mest en slump.

– Det som intresserar mig mest är människor, men jag är inte så intresserad av att vårda dem. Däremot skulle jag bli olycklig om jag inte fick reda på varför vi kissar och hur levern fungerar. Jag skulle aldrig kunna ha ett jobb där jag inte hela tiden behövde lära mig nytt.

”Vi är byggda för påfrestningar. Att immunsystemet skulle må dåligt av stress är en populär myt

TILL HENNES DOLDA sidor hör att hon är en bra skytt. Kanske är det arvet från farfarsfar och farfar, som jagade björn i Norge på 1800-talet.

– Jag sköt för första gången för tio år sedan och sköt mitt i prick från 300 meters håll. Förra året tog jag nästan jägarexamen. Jag har inte skjutit en springande älg ännu men det ska jag göra.

Hon har just färdigställt en bok om inflammation tillsammans med en kollega. De tecknade illustrationerna har hon gjort själv i datorn.

Hennes forskning handlar om inflammatoriska samsjukdomar och hur bakterier och normalfloras sammansättning påverkar immunförsvaret. Hon är en förespråkare av miljöer som inte är kliniskt rena eftersom hennes forskning tyder på att det kan vara en fördel för barns immunförsvaret om de tvingas mobilisera det tidigt.

ARBETAR GÖR HON gärna mycket och länge. En vanlig arbetsdag går hon sällan hem före klockan 20.00.

– Jag tycker inte om att ligga på spa med kristaller på magen. Jag älskar att undervisa andra och mig själv. Att undervisa är bästa sättet att lära sig saker på.

Att skriva tycker hon är ”fruktansvärt roligt”. Under åren har hon skrivit ett tiotal debattartiklar samt en mängd krönikor för Dagens Nyheter.

– Jag gillar när det har betydelse det man gör. Folkbildning är min passion och jag föreläser hur mycket som helst om allt möjligt, som bakteriologi, inflammationer, immunologi, allergi och jämställdhet.

När hon inte jobbar kan det hända att hon tittar på Simpsons eller läser tecknade serier som Arne Anka.

– Han har fått mig att förstå den pretentiösa vänsterkarlens hela synsätt. Brillant.

Hon som aldrig skulle få en tjänst på universitetet har nyligen utsetts till professor i klinisk bakteriologi. Det ger henne en bra plattform att debattera från.

– Jag har legat lågt hittills men nu kan jag äntligen säga vad jag tycker. (Skra.) Det är bara tidsbrist som hindrar mig från att debattera mer.

FAKTA: AGNES WOLD

Yrke: Nyutnämnd professor, överläkare i klinisk bakteriologi. Är även biolog, läkare, immunolog, krönikör, fackboks författare och illustratör.

Uppvuxen: I Uppsala.

Bor: Sedan ganska nyligen i Linnéstaden.

Familj: Make som är arkivarie och tre vuxna barn.

Husdjur: Nej, tyvärr. Min man är väldigt kattallergisk.

Beskriver sig som: En tecknande akademiker som ifrågasätter allt och gärna debatterar.

Stolt över hos sig själv: Det går rätt mycket upp och ner. Ibland gillar jag mig själv, ibland skäms jag som en hund. Jag är däremot oerhört stolt över att jag och Christine drog ut i strid mot hela det medicinska etablissemanget, kämpade och vann mot alla odds.

Sida att förbättra: Jag tycker inte om dagens coachningsideal. Det går inte att ändra sin personlighet. Och vad är poängen med att försöka bli perfekt? Ingen skulle gilla en perfekt människa. Det är ju våra fel och brister som gör att vi blir älskade.

Dolda talanger: Skytte och teckning.

Intressen: Det är fruktansvärt kul att skriva, särskilt debattartiklar.

Upprörs över: Att det är billigt att flyga och att det fortfarande finns bilavdrag. Det ständiga skuldbeläggandet av kvinnor.

Blir glad över: När jag får ett mejl från en okänd människa som tackar för att jag har skrivit något. Till exempel från kvinnor som är lyckliga över att någon ifrågasätter den svenska amningshetsen.

Värt att slå vakt om politiskt: Dela föräldraledigheten lika. Det skulle göra hela samhället mycket bättre.

Semester: På sommaren åker jag till sommarstället på Ostkusten eller gör en resa på cykel.

Favoritplats: Jag kan gärna sitta i min röriga lägenhet. Det är inte så noga var man är bara det finns trevliga människor där. Men Paris och Istanbul är trevliga städer.

Resa: Cykelresor tycker jag är trevligt, och tåg.

Tränar: På Friskis & Svettis.

Tandemcykel – ett sätt att umgås

Björn Hasselgren har alltid älskat att cykla. När han träffade sin fru Gunilla Granath var hon inte sen att hänga på hans stora intresse.

Idag har de tre tandemcyklar ihop. – Eftersom vi inte har varit gifta så länge tycker vi fortfarande det är härligt att sitta så nära varandra som man gör på en cykel för två.

FÖRUTOM VÄTTERNRUNDAN ett antal gånger har Björn Hasselgren cyklat till jobbet varje dag i alla år.

– Hela Mölndalsvägen ut till Pedagogen – i ur och skur. Men nu när Pedagogen flyttat in till centrum har jag fått jobbet på gångavstånd så därför blir det cykling på fritiden istället.

När han träffade Gunilla Granath, som är doktorand på samma institution, för några år sedan bestämde de sig tämligen omgående för att skaffa en tandem ihop.

– Vi tyckte det var en bra idé eftersom jag inte klarade att hänga med i hans tempo när vi var ute med varsin cykel, säger hon.

DEN FÖRSTA TANDEM CYKELN de köpte var en svart gammal ”järngrind” från 1940-talet.

– Vi fick öva en del på ”starten” i början och var väl lite oroliga över att det skulle bli svårt att hålla balansen. Men en tandem känns faktiskt stabilare än en vanlig cykel.

De första cykelturerna gav mersmak och cykelutflykterna blev fler och fler.

– Vi brukar säga att en tandem antingen gör ett förhållande sämre eller bättre. Kontakten blir så tät när man är ute

och cyklar tillsammans. Vi har en massa skojiga resonemang och skrattar väldigt mycket, säger Gunilla Granath.

– Dessutom känner vi oss lite som ett kungapar när vi kommer cyklande. Vi får stort gensvar och många glada miner. Det blir också en hel del frågor och kommentarer. Den tyste svensken ser man inte mycket av.

MEN EFTER ETT TAG KÄNDES den gamla järngrinden lite tung och trögtrampad och därför började de se sig om efter ett modernare ekipage. Efter några vändor på nätet hittade de en sprillans ny aluminiumtandem med 21 växlar som bjöds ut av en cykelhandlare i Tyskland.

– Vi fick den för ett fantastiskt pris. 4800 kronor inklusive frakt var ju väldigt billigt, säger Björn Hasselgren.

Men inte heller den cykeln visade sig vara ultimata.

– Jag fick ont i rumpen och armar och axlar när vi var ute och cyklade, säger Gunilla Granath. Därför använder vi den bara som stadscykel nu, när vi ska åka kortare sträckor, till bio eller affären.

DEN ULTIMATA CYKELN visade sig istället vara en recumbent. Namnet är latin och betyder ”luta sig tillbaka” eller ”luta sig” och när det gäller cyklar rör det sig om en liggande sadel. Den cykel som Björn Hasselgren och Gunilla Granath skaffat är en semirecumbent, vilket innebär att den bakre sadeln ser ut som vanligt medan den främre är en liggande variant. Det gör det mindre ansträngande att cykla för den som sitter fram.

– Den förra ägaren bodde i en norsk

Kontakten blir tät när man cyklar tillsammans. Vi har en massa skojiga resonemang och skrattar väldigt mycket

bergsby. Vi tog tåget dit och hämtade den och cyklade sedan de sex milen till Sandöfjord där färjan till Strömstad väntade, berättar Gunilla Granath.

– Vi blev helt begeistrade under åkturen även om det var lite läskigt med alla nedförsbackarna. Särskilt för mig som halvlåg på den främre sadeln. Det var som att åka bergochdalbana. Samtidigt är det nästan som att segla katamaran eftersom man är så nära marken. Och så känner man alla blomdofter och hör fåglarna kvittra.

Under sommaren cyklade de runt med nyförväret i närheten av sommarstugan på Malö. Och under hösten har de gjort småturet runt Älvstranden eller ut till Delsjön.

– Ibland utmanar vi oss själva genom att cykla uppför Ramberget.

FÖRUTOM DE TRE TANDEM CYKLARNA har Björn Hasselgren även en enhjuling. Den

skaffade han sig för några år sedan då han upptäckte att han plötsligt fått höjdskräck.

– Jag har alltid varit fascinerad av att Ingemar Stenmark tränade upp sitt balanssinne genom att cykla enhjuling. När jag via Vetenskapsradion fick reda på att svindel hänger ihop med balanssinnet så började jag också med enhjuling. Och idag har jag faktiskt inga höjdproblem längre.

Framför allt har Björn Hasselgren använt enhjulingen mycket på sitt gamla jobb. På Pedagogen i Mölndal fanns mängder av långa korridorer där han cyklade runt på kvällarna efter att all undervisning var slut.

– Det händer fortfarande att jag tar mig en liten cykeltur på jobbet. Även om korridorerna här inte är lika bra som på det gamla stället.

Lena Olson

fakta

Namn: Björn Hasselgren och Gunilla Granath

Ålder: 65 respektive 61

Titel: Docent respektive doktorand

Institution: Institutionen för pedagogik och didaktik

Extraordinära cyklar:

Fram: 3-växlad tandem från sent 1940-tal

MIFA Tandem Mountainbike: 24-växlad (aluminium)

Hase Pino: 27-växlad semirecumbent med skivbromsar

Namnlös: enhjuling

Han vill stoppa bilismen

Gunnar Falkemark är forskaren som säger vad han tycker.

I två decennier har han som statsvetare kritiserat både billobby, politiker och myndigheter.

– Forskare får inte vara alltför rädda. Men den som inte säger något kontroversiellt får heller ingen kritik.

Nu funderar trafikforskaren på att byta spår. Tabun och politisk korrekthet inom vetenskapen kan bli hans nya ämne.

FORSKAREN SKA BIDRA till samhällsdebatten, menar Gunnar Falkemark, sedan förra året professor i statsvetenskap.

– Skattebetalarna betalar för att vi bedriver forskning av ett visst slag. Då ska vi tala om vad vi sysslar med. Många forskare är överdrivet försiktiga.

– Men ibland blir reaktionerna ilska, säger han när vi träffas i tjänsterummet på Sprängkullsgatan. Utanför huset dånar trafiken fram.

Senast han fick starkt mothugg var i höstas när han uttalade sig i tidningen Ny Teknik.

– Jag hävdade att stora infrastrukturprojekt blivit orimligt mycket dyrare än planerat. Vi måste få en ny ansvarsregim. De som gör dåliga kalkyler ska straffas; huvuden måste rulla, helt enkelt.

– Så nämnde jag Hallandsås som ett särskilt absurt exempel. Banverket reagerade med ursinne.

På verkets webbplats kritiserades

Falkemark av en person i generaldirektörens stab.

– Han angrep mig våldsamt. Jag var oseriös, kunde inte räkna och visste inte vad procent var. Dessutom hävdade han att det var fel att slå på den som redan ligger, säger Falkemark och skrattar.

Att få kritik verkar inte bekymra honom. Gunnar Falkemark har följt turerna kring tunnelbygget noga och anser sig ha argument som håller.

– Jag arbetade för den statliga tunnelkommissionen för tio år sedan.

Han gick i svaromål på Banverkets webbplats.

– Vi hade ett ganska eldfångt utbyte där, säger han.

GUNNAR FALKEMARK började sin forskarkarriär som doktorand i teoretisk filosofi vid Lunds universitet. Så småningom hamnade han inom statsvetenskapen och ägnade sig på 1980-talet åt internationell politik.

– Att jag började med trafikpolitik var en ren slump. Den historien är rätt intressant och säger något om olika synsätt på universitetets uppgifter.

Det handlade om motorvägsbygget i Bohuslän, en kontroversiell fråga som

”Partierna borde enas om att massbilismen inte är ekologiskt hållbar. Det enda sättet är att driva igenom hårda miljökrav och stå emot en stark billobby

bland annat skapade trädkramaraktioner på 1980-talet.

Göteborgs universitet beslutade att ordna en hearing och olika parter bjöds in. Både dåvarande Volvochef, finansminister och landshövding fanns med bland de inbjudna. Falkemark skulle vara utfrågare.

– Men det blev inget. Landshövding Åke Norling skrev ett ilsket brev till rektor att det där var verkligen inget för universitetet att syssla med. Han tackade nej å allas vägnar.

Gunnar Falkemark reagerade mot hur landshövdingen, länsstyrelsens chef, yttrade sig.

– Samma länsstyrelse hade använt Handelshögskolan för att utreda hur viktig motorvägen var. Universitetet dög som enkel argumentleverantör men inte när det handlade om kritisk analys. Detta var en kränkning av universitetets ära. Universitetet måste också ha en samhällskritisk roll.

SEDAN FALKEMARK kritiserat Öresundsbron och flera motorvägsprojekt utsattes han för vad han beskriver som "telefonterror".

– Under ett par, tre år var det en karl i väglobbyn som trakasserade mig på telefon. Han ringde hem och skällde och sade att en sådan som jag aldrig skulle bli professor.

Internt har frispråkigheten aldrig vållat några problem, menar Gunnar Falkemark.

– Det är högt i tak här. Statsvetare är ganska tuffa. Man kan säga rätt mycket häftiga saker utan att någon reagerar.

Trafikfrågorna är det som Falkemark ägnat sig åt i snart två decennier. För att rädda miljön måste vägtransporterna minska kraftigt, anser han.

– Folk måste gå och cykla mycket mer. Vi måste flyga mycket mindre och inte så långt bort.

Men det här är inga lätta beslut för politiker. Gunnar Falkemark anser att det måste till en blocköverskridande majoritet i riksdagen, precis som med pensionsfrågan på 1990-talet. Partierna borde enas om att massbilismen inte är ekologiskt hållbar. Det enda sättet är att driva igenom hårda miljökrav och stå emot en stark billobby, anser han.

HAN ÄR INTE OPTIMIST, tvärtom. Det krävs något verkligt dramatiskt för att politikerna ska genomföra stora förändringar, anser han.

– Växthuseffekten kommer långsamt och smygande. Jag tror inte särskilt mycket kommer att ske.

Men nu funderar han på att lämna trafikfrågorna. Varför?

– Jag har sysslat med det i 17–18 år, det räcker. Jag har inget nytt att säga.

Nu samlar han material kring tabun och politisk korrekthet inom vetenskapen.

– Sådant man inte får forska på, som man inte får säga.

Än så länge avslöjar han inga detaljer.

– Men det är nog svårt att säga något som inte är kontroversiellt på det området. Man får inte vara alltför konflikträdd.

Annika Hansson

fakta

Gunnar Falkemark

Yrke: Professor i statsvetenskap
Författare till flera böcker, senast *Politik, mobilitet och miljö*

Ålder: 62 år

Familj: Fru och son

Bor: Örgryte i Göteborg

Färdssätt till jobbet: Cykel

Intressen: Sport, skönlitteratur, filosofi, kafésamtal

Stolt över: Att vara mottagare av ett flertal pedagogiska pris från Göteborgs universitet

47 taktfasta professorer

Pygmémelodi från Kongo stod det på programmet när Gunno Palmquist tillsammans med Kammarkören uppförde ett stycke fullt av glada rop, taktfasta stampningar och sång.

Det var ett av flera musikframföranden i Konserthuset den 25 april men någon konsert var det ändå inte. Istället var det professorsinstallation – en av universitetets största högtider.

EN PROFESSORSINSTALLATION är en speciell tillställning där de nya professorerna går i procession, studenter höjer kårernas fanor, rektor önskar lycka till och olika fakultetsföreträdare håller tal.

Representanten för Konstnärliga fakulteten, Gunno Palmquist, valde att låta Kammarkören framföra verk av Folke

Rabe och Karin Rehnqvist istället för att hålla installationstal. Och Brian Palmer från Humanistiska fakulteten berättade om det bistra läget för humaniora i hans hemland USA

– Universitetets huvudsakliga uppgift är att definiera vad som gör oss till människor, inte vad som kan öka vår konkurrenskraft. Eller, som Drew Gilpin Faust, Harvard's första kvinnliga rektor, uttrycker det: Utbildning handlar inte om att göra människor till snickare utan om att göra snickare till människor.

ULLA CARLSSON, som företrädde Samhällsvetenskapliga fakulteten, påminde om vikten av information för en fungerande demokrati men också om att den ökade globaliseringen riskerar att likrikta kulturer och utplåna det unika.

Och Maxim Fris, vice ordförande för Göteborgs universitets studentkårer, uppmanade de nya professorerna att vara fortsatt nyfikna.

– Gläd er över att det fortfarande är så mycket ni inte vet, att det ännu finns en massa kvar att förstå, lära och upptäcka! Och det finns en hel katalog med kurser vid Göteborgs universitet att välja bland. Vi ses i skolbänken!

I år var det 47 nya professorer som installerades varav 16 kvinnor. Hela 17 professorer kom från Sahlgrenska akademien.

Läs också om de nya professorerna Agnes Wold, sidorna 12–14, samt Maureen McKelvey, sidan 20.

Kroppen tydliggör

Munnen kan säga en sak, ansiktsuttrycket en annan. För att verkligen förstå vad en människa kommunicerar måste kroppsspråket tas med i beräkningen. Ett tränat öga kan avläsa exempelvis maktförhållanden mellan människor i ett samtal.

DET VAR PÅ 1970-TALET som Jens Allwood, numera professor på institutionen för lingvistik, bestämde sig för att skaffa sig en helhetsuppfattning om mänsklig kommunikation genom att också börja studera det människor sade utan ord. Kroppsspråket ser han som ett viktigt komplement till orden, men ibland tycker han att tolkningarna om vad vissa rörelser betyder är alltför fantasifulla och dogmatiska. Att exempelvis påstå att en lögnare alltid avslöjar sig genom att klia sig på näsan och flacka med blicken har ingen vetenskaplig täckning, menar Jens Allwood.

Däremot kan han sträcka sig så långt som att påstå att kroppsspråket är det verbala språkets viktigaste komplement och att gester oftast förmedlar känslor.

– Grundkänslor vi alla delar oavsett ursprung är glädje, förvåning, rädsla, sorg, ilska, förakt och intresse och det är också de uttryck vi lättast kan avläsa i andra människors ansikten oavsett varifrån i världen vi kommer, säger Jens Allwood.

Annars är mycket av kroppsspråket styrt av sociala konventioner, vilket förklarar olikheterna mellan människor i olika länder. En huvudrörelse kan betyda ja i ett land och nej i ett annat.

– Att nicka bakåt betyder nej i Turkiet. I Indien finns ett stort område där det betyder ja att vicka huvudet fram och tillbaka. I Sverige nickar vi från norr till söder för att säga ja, medan man i Indien kan säga ja genom att nicka från öst till väst. I Albanien och Bulgarien finns det

områden där en huvudskakning betyder ja, säger Jens Allwood.

Den icke-verbala kommunikationen är beroende av sitt sammanhang för att kunna tolkas rätt.

– **FÅR EN VUXEN MAN** gråta i Europa? Det skulle möjligtvis vara i sportsammanhang.

Jens Allwood

FOTO: GÖRAN OLOFSSON

Det finns studier som visar att det är mer tabu för män att gråta i Nordeuropa än i Sydeuropa och mest tillåtet är det i Italien.

Oftast är det i den övre delen av kroppen som vi lägger våra uttryck. Det riktiga finliret går att avläsa i ansiktet där munnen och ögonpartiet avslöjar vad vi känner och tycker. Bara genom att hissa upp ögonbrynen ett par millimeter kan vi uttrycka förvåning och tvivel som kan få en talare ur balans. Vinklingen av ögonbrynen kan också uttrycka en negativ eller bekymrad inställning liksom glädje och uppmuntran. Bland annat.

Den som vill avläsa graden av attraktion i den andres ansikte kan ta en titt på pupillernas storlek. Ju större desto bättre. Små pupiller och en ihopknipen mun kommunicerar ofta aggressivitet.

ÖVERHUVUDTAGET ÄR ÖGONEN och blicken oerhört viktiga för vår kommunikation. I ett samtal kan det vara ögonkontakten som bär upp eller stjärper den.

– När vi filmade personer i Sverige så visade det sig att svenskar inte har så mycket ögonkontakt. I spansktalande länder tittar man mer på varandra och troligen gäller det också i flera Medelhavsländer. I Japan och flera länder i Afrika är det oartigt att se människor rätt i ögonen. Det kan upplevas som att man går in i samtalspartnerns revir.

Även blickars längd har betydelse. Kärleksrelationer kan inledas med ett ögonkast som hålls kvar någon sekund längre än väntat. Trots att en blick som varar länge också kan betyda så vitt skilda saker som välvilligt intresse och aggressivitet har vi sällan svårt att avgöra vilken känsla det handlar om.

Det är helhetsuttrycket mer än de enskilda mimiska delarna som förmedlar budskapet och känslorna. Hur vi för fram vår kropp genom tillvaron har stor betydelse. Skulderpartiet kan skjutas fram eller tillbaka och visa på uppgivenhet eller styrka. En myndig, avvaktande eller överlägsen hållning kan vara det underliggande budskapet i armar som korsas framför bröstet.

– Vi drar upp axlarna när vi blir rädda eller stressade. Vårt kroppsspråk blir slutet och visar att vi inte är så öppna för impulser utifrån. Ett stelt kroppsspråk kan visa på rigiditet och hämning. När vi är intresserade lutar vi oss gärna framåt.

FÖRMÅGAN ATT KOMMUNICERA med händer är förmodligen äldre än talförmågan. En speciellt viktig del i det vi har att säga brukar vi markera med en gest strax innan vi säger det. Ändå utgör händerna en tämligen outnyttjad potential

om man jämför med de livfulla och mer komplexa handrörelser som förekommer i en teckenspråkskommunikation, anser Jens Allwood. Men en bön får extra emfas av sammanpressade händer. En hand som hålls upp som ett stoppande tecken räcker för att utgöra ett tydligt nej och för att peka ut någon behöver vi knappast några ord. Det är rörelser som vi förmodligen kan tyda oavsett var vi kommer ifrån, även om det finns saker som skiljer sig åt i olika världsdelar.

– Den interkulturella variationen är tydlig i kroppsspråket och märks exempelvis i hur nära vi står varandra vid samtal.

I nordvästra Europa och Nordamerika har vi många kvadratmeter till vårt förfogande per invånare vilket avspeglar sig i avståndet mellan neutralt samspråkande människor. När forskare har studerat samtal mellan män så har de sett att män i Sverige lägger en meter luft mellan sig, medan män i Sydeuropa nöjer sig med en halvmeter och söder om Medelhavet räcker det med blygsamma 25 centimeter.

– Det som upplevs som ett bekvämt avstånd för en person från Nordeuropa kan upplevas som kylig distans av en sydeuropé. Människor i arabiska länder verkar använda sig av väldigt korta avstånd.

Jens Allwood berättar att den starka separationen mellan män och kvinnor i arabiska länder kan vara förklaringen till att de arabiska männen verkar ha en större fysisk närhet till varandra.

– Där kan män ta på varandra under ett samtal, vilket inte är särskilt vanligt i Nordeuropa. Däremot får arabiska män och kvinnor absolut inte ta på varandra utanför familjen, säger Jens Allwood.

HUR VI FÖREDRAR att placera oss vid ett bord kan också vara kulturbundet.

Maktförhållanden visar sig på flera sätt i kommunikationen mellan människor. De som har makt kan tala fritt och länge eller låta bli om de föredrar det. De tar sig rätten att avbryta andra, att välja samtalsämne och att tala på det sätt de vill.

Den som dominerar kan känna sig avslappnad och fri att använda gester och ansiktsuttryck för att visa sin inställning.

maktförhållandet

I Sverige sätter vi oss gärna mitt emot varandra medan anglosaxiska människor hellre sätter sig i 90-graders vinkel mot varandra.

Det sägs att en välkänd högt uppsatt industriman i Västsverige en gång sade att han inte kunde tänka sig att åka kollektivt eftersom han då skulle tvingas andas in samma luft som allmänheten. Sanningshalten i den skrönan är svår att avgöra, men enligt Jens Allwood är det vanligt att personer med makt väljer att hålla ett större avstånd till andra.

Att försöka avläsa hierarkiska förhållanden mellan personer i kroppsspråket kan visa sig bli en givande studie eftersom de interpersonella attityderna visar sig på flera olika sätt. För att kunna studera bland annat hur maktutövande visar sig i vardaglig kommunikation har Jens Allwood delat in situationer enligt följande parametrar: meningen eller målet med aktiviteten, uppsättningen roller som hör till aktiviteten, beteende eller instrument med vilka aktiviteten utövas, kontextuella faktorer som tid, plats, betydelse och värderingar av aktiviteten, resultatet av aktiviteten samt de vanliga procedurerna som har med de övriga faktorerna att göra.

– **JAG TROR MYCKET** på maktens manifestation i kroppen. Den med mer makt rör sig friare och tar mindre hänsyn till omgivningen. Den som har mindre makt sitter hopkrupen och har mindre frihetsgrad i sina beteenden.

Makt utövas genom så kallat dominant beteende som går ut på att kontrollera någon annans beteende. Maktutövning uttrycks på två sätt i kommunikationen, menar Jens Allwood. Antingen försöker man kontrollera någon annan eller så låter man bli att hämma sitt eget beteende. En

dominant person rör sig fritt och anser sig kunna använda alla uttryck i sin repertoar, medan en underdanig person begränsar sig. Det är som om utrymmet på jorden krymper både fysiskt och mentalt för den maktlöse, som blir mer återhållsam. När personer med makt talar med personer som har mindre makt kan de avbryta, prata länge, bestämma samtalsämne och använda sina icke-verbala uttryck fritt. Underdaniga människor är ofta spända, vågar inte avbryta eller byta ämne, uttrycker sig kortfattat och begränsar sina icke-verbala uttryck.

Jens Allwood gissar att den mest avgörande faktorn för makt är den ojämna fördelningen av tillgångar. Den som saknar en speciell tillgång kommer att vara beroende av den som förfogar över den, vare sig det handlar om attraktiva betesmarker för djuren eller pengar till mat.

ÄGANDE, SOCIAL tillhörighet, samhällsposition, prestige, kunskap, karisma och dominant beteende är några saker som påverkar maktfördelning. Ofta är maktkällorna knutna till varandra. Det är heller inte ovanligt att maktfaktorer är knutna till ekonomiska tillgångar som kan användas, exempelvis straff- och belöningsystem. Den som hotas av allvarliga sanktioner om han eller hon inte lyder har definitivt sin frihet mer kringskuren än den som inte behöver bry sig. Det i sig gör maktförhållanden stabila.

Att låta sig domineras innebär att låta sig själv kontrolleras eller att hämma sin kommunikation. Ofta bär människor med sig sitt beteende in i andra situationer. Om chefen och hans underlydande ska spela tennis är det troligt att det är chefen som bestämmer mest även i den situationen. Den som har mest makt bestämmer om de

”*Trots att en blick som varar länge kan betyda så vitt skilda saker som välvilligt intresse och aggressivitet har vi sällan svårt att avgöra vilken känsla det handlar om*

inblandade överhuvudtaget ska interagera med varandra, vad syftet med det är, i vilket sammanhang det ska ske och vilken typ av roller och beteenden som är mest lämpliga.

DEN SOM HAR TILLGÅNG till mest information kan lättare kontrollera situationen. Den som tar sig rätten att fråga ut, ge råd eller berömma har ofta mer makt, liksom den som kontrollerar turtagningen vid ett samtal.

Att i samtalet presentera något som ett faktum är ett sätt att påverka andras tänkande. Att ge en befallning är ett tydligt maktuttryck, medan den underordnade får be om lov och anpassa sitt beteende för att vara till lags och få beröm.

Att försöka förändra maktförhållanden är svårt, menar Jens Allwood. I varje fall vad det gäller den socioekonomiska statusen, strukturer som är byggda av släktskap eller vänskap samt när det kommer till faktorer som berör personlighet, karisma och roller.

ATT VI TIDIGARE inte har intresserat oss så mycket för våra kroppars uttryck tror Jens Allwood kan hänga ihop med vår syn på kroppen som något syndigt.

– Det har funnits en Platonbaserad syn om att rationellt tänkande är bättre än kroppsspråk och känslolaterat tänkande.

En forskningsuppgift idag för forskare med kunskaper om kroppsspråk är att göra konstgjorda figurer med mänskliga drag till storföretagens webbsidor.

– Det är ett mode just nu när städer och företag ska presentera sig. Vi skriver regler för hur de ska prata och röra sig.

Kajsa Asklöf
Foto: Konstantin Braticevic

“Two hours can be unbearable”

Long tedious meetings often with no real agenda – is it a typical Swedish phenomenon?

Yes, according to Maureen McKelvey, newly appointed professor at the School of Business, Economics and Law. She was born in Seattle, USA, and has first hand experience from many countries.

WITH YOUR PERSPECTIVES from the USA, France, Australia and Sweden – do you see any differences between the ways meetings are held?

“Yes, there are cultural differences between the USA, Sweden, France and Australia.

Meetings in Australia and some parts of the USA can appear to be rather ‘laid back’, with jokes told, but the people there clearly want results, just as everywhere else. The cultures in the USA, France and Australia are also all ones where people are by nature quite social and like to discuss differences of opinion. One has a more clear idea of what positions the individuals take, and how that differs from other people.

My impression is that in these organizations and cultures with more focus upon ‘one leader’ and less upon a ‘team’, then meetings tend to be an information channel to get everyone headed in the right direction. Decisions are stated more clearly within the context of the meeting.

In contrast, in Sweden, meetings have more the purpose of letting everyone state their opinions, and coming to some common agreement, and that likely makes them last longer.”

MANY PEOPLE THINK meetings often tend to get too long – is this typical of Sweden or is it like that everywhere, as you see it?

“Long Swedish meetings are rather confusing to the non-initiated. Sweden has a very specific meeting tradition, and it is useful to reflect upon, as the university becomes more international. It is often hard to define the real agenda, which decisions have been made, who will do what, etc. Visitors or newly moved in persons don’t always understand things that Swedes take for granted – such as that an implicit chairperson keeps order and asks people to enter the debate in a specified order. Moreover, it takes a while to understand that people will leave the meeting with different opinions of what was agreed upon. It means that those who take initiatives to make things happen will almost by default have the right to interpret what decisions were taken.

DO YOU HAVE any advice how to make meetings more efficient and inspiring?

“Clearly, if you want shorter meetings, you first have to decide that they will be short. 45 minutes is usually long enough – 2 hours can be unbearable. That means that all talk ‘around’ the subject will have to take place outside of the meeting itself, such as a coffee break afterwards or during lunch.

You need a clear agenda, so that everyone knows what will be discussed, what will be decided. The chairperson has to keep the discussion going along the structure decided. However, it is very important that the chairperson makes sure that everyone gets a chance to express an opinion in Sweden when meetings are shorter. Otherwise, the loudest voices will be the only ones heard. This is extremely important in multi-cultural meetings, because the way people get into a discussion will differ – some will jump into a discussion while others will wait to be asked their opinion.

I also find it useful to end on a specific note. In some cases, one can end with a specific statement of who will do what afterwards (if appropriate), and in some cases, one can end with a summary of what has been discussed and where the organization is headed and what will happen next. In the Swedish context, detailed protocols and minutes are very useful, to know what decisions were taken and who was supposed to do what before the next meeting.”

SO HOW TO SURVIVE a boring meeting?

“Ask yourself why you are there in the first place? And why do you think it is boring? Ask yourself: Is it central to your job, something that a colleague could do better, or just something that you have to do, to please your boss? If the meeting is central to your job, then you need to be active to make the meeting more interesting. Something is missing, and you need to find a way to influence how your work place will be interesting and relevant in the future. If the topic is something that a colleague could do better (and might be more interested in), then you should consider swapping some tasks. And if you just have to be there because you have to be there, well, one can always keep attention levels up by doodling, by second-guessing what people might say, and by thinking about which points you need to focus your attention upon to get interesting results.”

Allan Eriksson

Så överlever du tråkiga möten

Va? Möte nu igen? Det hade jag totalt glömt bort... Men ha tröst. Även det tristaste möte går att uthärda med hjälp av tips från GU:s anställda.

Solveigh Björcke

UNIVERSITETSADJUNKT VID INSTITUTIONEN FÖR MAT-HÄLSA-MILJÖ

Möten där somliga personer får breda ut sig blir inte bara långgrandiga. Det leder också till att deltagare, som kanske hade haft något att tillföra, blir tysta, för att inte dra ut ytterligare på mötet.

Beata Agrell

PROFESSOR I LITTERATURVETENSKAP

– Jag kan inte minnas att jag suttit av några tråkiga möten. Alla möten jag deltar i blir roliga innan de hinner bli tråkiga. Det beror antagligen på att jag är en auktoritär typ som går in för att ta över diskursen vilken den än är. Hur mina möteskollegor överlever är en annan fråga.

Sören Holmberg

PROFESSOR I STATSVETENSKAP

– Tänk på annat. Se lagom småsur ut, då kanske det kan gå fortare. Gå inte på mötet om du vet att det blir tråkigt.

Aurora Tellenbach

DOKTORAND VID INSTITUTIONEN FÖR KULTUR, ESTETIK OCH MEDIER

– Jag brukar planera för semestern. Det betyder ju inte att jag genomför alla dessa semesterresor, men själva planerandet ger mig i alla fall en viss tillfredsställelse om mötet inte är tillräckligt inspirerande.

Patrice Worth

IT-UTVECKLARE

– Man kan i sitt huvud placera någon eller några andra deltagare i ett helt annat sammanhang, fest, bastu, som anklagad i en domstol ...

Man kan öva att sätta fingrarna runt sina ögon för att hålla dessa öppna fast man egentligen sover. Det är så pass svårt att det håller en vaken.

Man kan försöka tänka på vad de andra

egentligen vill säga, inte säga, borde säga eller aldrig kommer att våga säga.

Man kan sända ett sms till sin mobil som pinglar och meddela att man har fått ett fruktansvärt besked och måste lämna rummet omedelbart.

Man kan försöka skärpa sig, förstå att det egentligen finns en vits för detta möte, komma på något bra och säga det.

Ulf Dalnäs

UTBILDNINGSLEDARE VID KONSTNÄRLIGA FAKULTETEN

– Först och viktigast är att ha rätt perspektiv. Dina kompisar som arbetar som musiker, konstnärer och designer av olika slag vet inte hur livsbejakande ett universitetsmöte kan vara.

Hade de vetat, hade de stått på kö. Tänk så. Och hoppas in i det sista att det blir en självuppfyllande profetia.

Tänk sedan fram olika undertexter till mötesdeltagarna. Exempelvis kan ordföranden vara en femåring i en leksaksaffär vars enda avsikt med all kommunikation är att få en stor röd brandbil.

Den arge professorn har egentligen tappat allt minne, tampus med att överleva utan tappat ansikte. Möten blir aldrig tråkiga med denna metod.

En varning dock: när ett beslut ska fattas kan det hända att du blir oerhört förvirrad över formuleringen.

Ett tips till: Google på allt alla säger. Försök hitta faktafel, räck upp handen och utbrist: Faktaupplysning! Kanske blir du inte populärast på universitetet med den framtoningen men som någon har sagt: Vi är inte här för att vara populära!

Agneta Holmäng

PROFESSOR I FYSIOLOGI

– Jag går aldrig på tråkiga möten eller också går jag därifrån om de blir tråkiga. Ett möte måste vara engagerat och behandla frågor som är viktiga för mig och min verksamhet annars måste jag lägga min "dyrbara" tid på annat. Förbjud tråkiga möten!

Leif Östling

UNIVERSITETSADJUNKT VID JURIDISKA INSTITUTIONEN

– Gå inte på dem. Det finns alltid några tentor som ska rättas eller någon föreläsning som måste förberedas.

Men om du inte kan tillämpa detta så se till att boka nästa möte direkt efter det första så att det inte kan dra över på tiden utan att du har en ursäkt att gå därifrån.

Ta alltid med datorn, välj ett hörn där bordsgrenarna inte ser vad du gör och kör igång. Resor ska bokas, dags att byta bil kanske eller bara besvara e-post. För bästa

effekt bör det finnas ett trådlöst nätverk så man kan surfa loss. Datorn kan dessutom hjälpa till att liva upp tillställningen – de flesta ytrar ju sig utan att ha speciellt mycket på fötterna, så ingen vågar ifrågasätta en person med en dator i knäet som verkar läsa innantill. SAO eller Wikipedia är andra utmärkta hjälpmedel för att få igång engagerande diskussioner om småsaker eller för att döda meningslösa möten (if you can't join them, beat them).

Effektiva möten, ja, vem vill inte ha det? Men hur gör man? GU Journalen frågade mötesexperten Jan Turvall, lektor och studierektor på statsvetenskapliga institutionen. Han leder internutbildningar i mötesteknik. Här är hans fyra tips!

1. Förbered mötet väl. Det gäller både ordförande och deltagare. Material till mötet ska skickas ut i god tid. Lägg ner tid på att göra ett intressant innehåll och snygg layout.
2. Det är viktigt att man håller sig till den uppgjorda ärendelistan, inte svävar ut eller ägnar sig åt elakt förtal eller ryktesspridning.
3. Börja i tid. Se till att det finns rekommenderad sluttid, den behöver inte vara absolut, men möten får inte i onödan dra ut på tiden. Det ska finnas en sekreterare som för anteckningar, så att det känns meningsfullt. Anteckningarna ska bevaras.
4. Följ upp fattade beslut. Var beredd att ompröva beslut om resultatet inte blev som förväntat. Låt deltagarna ge feedback på mötet och stäm av vad som beslutades. Viktigast av allt: håll inte fler möten än vad som behövs. Om det inte finns något att avhandla, avboka mötet. Och alla bör gå universitetets internutbildning i mötesteknik.

**Skriv till GU Journalens
insändarsida
e-post: gu-journalen@gu.se**

Häftiga diskussioner vid kaffebordet? Protester, debatter, kritik och beröm? Låt fler få veta vad du tycker. Dela med dig av dina åsikter. Men skriv kort och kärnfullt. Uppge alltid namn och adress till redaktionen, men i tidningen får du vara anonym eller skriva under pseudonym. GU Journalen – som omfattas av de pressetiska reglerna – får inte lämna ut ditt namn. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta insända manus. Manusstopp för nästa nummer är 5 juni 2008.

Prefekter, ta ert ansvar och anställ era doktorander!

I FEBRUARINUMRET av GU Journalen återfanns artikeln *Dags för doktorandlön*. I artikeln diskuterades införandet av generella doktorandanställningar mot bakgrund av den GU-interna rapporten *Lön för mödan?* I rapporten framhålls betydelsen av doktorandanställningar för doktoranderna vid GU. I artikeln får Lennart Flood, prefekt på nationalekonomiska institutionen, komma till tals. Flood hävdar att det vore en felsatsning att ge doktorander anställning från första dagen och därmed drägliga villkor för det arbete GU:s doktorander lägger ner i form av forskning och undervisning: "Vi skulle behöva pengar till så mycket annat", säger Flood i artikeln.

VI ANSER ATT DEN typ av resonemang som Flood företräder, ett synsätt som han ingalunda är ensam om vid vårt universitet, är ytterst kontraproduktivt vad gäller kvalitet och utveckling för forskning och utbild-

ning vid GU. Om GU ska lyckas attrahera de allra bästa personerna till våra forskarutbildningar måste dess institutioner kunna erbjuda åtminstone ett minimum av ekonomisk ersättning och anställningstrygghet. Då ska vi också komma ihåg att en doktorandlön knappast är att betrakta som en "bra lön" i konkurrens med löner utanför akademien. Flood och hans prefektkollegor behöver inse att om inte forskarutbildning ska bli en ynnest endast för de unga utan ekonomiskt ansvar för familj, eller för de med mer välbärgade anhöriga som kan stötta doktoranden ekonomiskt, måste anställningar erbjudas för alla från första dagen.

Vi antar att Flood, precis som andra prefekter vid GU, håller sig med doktorander som bidrar till institutionens ekonomi och renommé genom att undervisa och forska. Hur man kan vara prefekt och samtidigt finna det rimligt att personer som utför viktigt arbete vid institutionerna inte

är anställda, och därmed inte får tillgång till sociala förmåner och företagshälsövård, är förbluffande. Det duger inte att skylla på hävd och gammal vana. Prefekter, ta ert ansvar som arbetsgivare och chefer!

GENOM ATT FORTSÄTTA anta doktorander till forskarutbildningar utan doktorandanställningar konserveras och legitimeras ett orättvist och kvalitets-hämmande system. Prefekterna måste sluta godkänna intagning på forskarutbildningen utan doktorandanställning. Räcker inte resurserna för anställning måste antalet antagna doktorander minska. Vill sedan Utbildningsdepartementet och andra forskningsfinansiärer se fler doktorer måste anslagen öka. Det är orimligt att doktorander ska, som nu, betala för en undermålig finansiering.

Men som tur är resonerar inte alla prefekter och institutioner vid universitet på samma sätt som Flood.

Vid Samhällsvetenskapliga fakulteten kan Flood och andra institutioner låta sig inspireras av två föredömen. Förvaltningshögskolan har sedan 1 september 2007 infört doktorandanställningar från första dagen på forskarutbildningen. Även statsvetenskapliga institutionen har fattat beslut om samma kloka förändring och senast september i år är samtliga doktorander där anställda. Det är möjligt att förändra, även i så pass välcementerade organisationer som institutionerna vid GU. Vilja och förmåga att anamma nya perspektiv på forskarutbildning och doktoranders arbete krävs emellertid.

Anders Fredriksson

ORDFÖRANDE SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA
FAKULTETENS DOKTORANDRÅD

Sofie Cedstrand

VICE ORDFÖRANDE SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA
FAKULTETENS DOKTORANDRÅD

Replik

REAKTIONEN ÄR INTE förvånande, det är ju delvis doktorandföreningens skyldighet att försvara doktorandernas intresse men på samma sätt är det också min skyldighet som prefekt att se till hela institutionens intresse.

Förslaget om doktorandlön från första året har ett antal allvarliga brister och hur allvarliga dessa är, varierar över GU:s institutioner. Jag tar här enbart utgångspunkt från nationalekonomiska institutionen men är samtidigt medveten om att vår situation inte är unik inom Göteborgs universitet. Till vår forskarutbildning tar vi numera in 10 doktorander vartannat år, jämfört med tidigare då vi tog in lika många varje år. Ett av skälen till denna minskning är kravet att de två sista åren ska finansieras med doktorandtjänst. Dessa 10 doktorandplatser är uppdelade på 2 kvoter om vardera 5 platser. Den första kvoten finansieras med fakultetsmedel och den andra med stipendier från Sida. Till den fakultetsfinansierade kvoten hade vi till årets antagning cirka 80 sökande och till den Sida-finansierade är konkurrensen om platserna ännu hårdare.

VI HAR SÅLEDES en internationell intagning och ett hårt söktryck, en minoritet av de sökande kommer från vår egen miljö och en stor andel är externfinansierade. Eftersom kostnaden för en doktorandtjänst är ungefär tre gånger så stor som för en stipendiatar så är det helt orealistiskt att tro att Sida skulle finansiera 5 platser även i framtiden. Med den storlek som fakultetsanslaget idag har, ser vi ingen som helst möjlighet att upprätthålla volymen på forskarutbildningen utan betydande inslag av stipendiefinansiering. Då vår forskarutbildning inleddes med ett tvåårigt kursblock behövs det en kritisk massa av doktorander för att kunna erbjuda kurser med hög kvalitet och stor variation. En halvering av vårt doktorandprogram skulle hota hela programmet och därmed också hela vårt anslag från Sida, som för närvarande är Handelshögskolans största externa anslag (90 miljoner kronor vart tredje år).

UTÖVER DE NACKDELAR förslaget innebär för omfattningen och kvaliteten är det dessutom svårt att inse fördelarna för doktoranden. Menar doktorandföreningen

att frågan om doktorandlön istället för utbildningsbidrag/stipendium under två år är avgörande för valet att välja en forskarutbildning? Det handlar ju ändå om att välja en utbildning som påverkar hela livsinkomsten. Den helt avgörande frågan när det gäller att rekrytera bra doktorander handlar om hur attraktiv utbildningen är och hur attraktiv arbetsmarknaden är efter utbildningen. Det är den förväntade livslönen som är avgörande för valet och inte två års finansieringsform.

Dessutom innebär det naturligtvis en allvarlig konkurrensnackdel gentemot andra lärosäten, för samtliga forskare som söker externa anslag som innehåller doktorandfinansiering, om detta förslag ensidigt genomförs av Göteborgs universitet. Det är högst olyckligt om en reform genomförs som i stort sett ger doktoranden samma disponibla inkomst men en avsevärt högre kostnad för institutionen eller anslagsgivaren.

Lennart Flood

PREFEKT VID INSTITUTIONEN FÖR
NATIONALEKONOMI MED STATISTIK

Slutreplik

TILL SKILLNAD FRÅN Flood anser vi att det är just genom att satsa på doktorandanställningar från dag ett som en prefekt ser till sin institutions intresse vad gäller kvalitet. Flood backar istället från sitt arbetsgivaransvar på ett sätt som är symtomatiskt för akademien men fjärran från världen utanför densamma. Naturligtvis är en riktig anställning med tillhörande lön och möjlighet till sjukpenning, föräldrapenning, tjänstepensionsinbetalningar, företagshälsövård samt friskvårdstillägg, något eftersträvanvärt för en doktorand och för den student som överväger att söka till forskarutbildningen. Inte minst för den som är ensamstående med försörjningsansvar för barn. Goda anställningsvillkor blir, allt annat lika, en konkurrensfördel för GU när det gäller att attrahera de mest lämpade personerna till sina forskarutbildningar.

**Anders Fredriksson
Sofie Cedstrand**

Tack Birgitta!

JAG VILL BARA instämma i Birgitta Skarin Frykmans kritik i nr 2/2008. Jag kände precis på samma sätt för det opersonliga brev jag fick från universitetet vid min pension i november 2005. Det handlar inte om att göra avkall på formaliteterna. Att tacka för insatser under många år är artigt men inte personligt och jag tror man kan säga att alla som varit verk-samma med undervisning och forskning under många år kan vara värda ett formellt tack. I brevet till mig stod att jag "beviljats" entledigande, vilket jag också tycker är anmärkningsvärt. Det kan vara befogat att bevilja avsked av dem som söker pension innan de måste. Jag hade inte sökt entledigande utan var tvungen att gå eftersom jag fyllt 67. Tack, Birgitta, för att du påpekade det som vi är många som reagerat på och känt sorg inför.

Birgitta Strandvik

PROFESSOR EMERITA I PEDIATRIK
AKTIV SENIOR

Ingen lön för mödan

DET ÄR ALLVARLIGT att GU upprätthåller en sådan byråkratisk kyla. Frågan bör tas på stort allvar. Birgitta Skarin Frykman är bara en i raden av personer som på olika sätt behandlats illa av byråkratin. Jag själv har till exempel varken fått ett tack eller någon ekonomisk ersättning för den omfattande tid jag investerat i ledningsorgan inom den gemensamma nivån. Det enda jag fått är ett byråkratisk formulerat beslut om att GU inte tänker ge mig någon ersättning.

Som en konsekvens av det har jag beslutat att avsluta alla mina uppdrag på den gemensamma nivån. Inte ens ett tack. Däremot ett slag i ansiktet. Det är lönen för mödan.

Andreas Bjurström

DOKTORAND I GLOBALA STUDIER

Rättelse

I FÖRRA NUMRET publicerades en bild på Otto von Busch med titeln: Han hackar sig in i modevärlden. Vi glömde nämna att det knypplade hjärtat på bilden är gjort av Frida Hulthén. Kjolen och den vita flätningen har Anna Backlund gjort. Båda går första året på det textila kandidatprogrammet på HDK.

Gothenburg

Helt apropå debatten att Göteborgs universitet nu har bytt namn till University of Gothenburg

DÅ HAR DET ÄNTLIGEN hänt att Göteborgs universitet – förmodligen i sann globaliseringsanda eller som en del i vår internationaliseringsstrategi – förflyttats till en liten obetydlig stad i den amerikanska mellänvästern. Gothenburg ligger nämligen i den amerikanska delstaten Nebraska och har cirka 3 700 invånare. Staden är mest känd för sin Pony Express Station. Burg är ju amerikansk slang för småstad och nu får vi bekräftat att det är precis vad Göteborg är. Goda vänner från New York stannar varje år till där på väg till sina döttrar och sänder ett vykort till mig. Nu behöver de tydligen inte göra det längre.

Anders Granberg

Fel om kolisotoper

IDEN ANNARS mycket intressanta artikeln om Walter Kutschera (GUJ 2-08) har det blivit en smula virrigt om kolisotoper och växter.

C3 och C4 är inte olika kolisotoper, utan namnet på två olika biokemiska strategier som växter använder när de tar upp koldioxid. De alla flesta växter är så kallade C3-växter, men några som framför allt är anpassade för torra och varma klimat är av C4-typ. Till de senare hör majs och till de tidigare hör vete. Kopplingen till kolisotoperna är lite mer komplicerad ändå. I luften förekommer koldioxid med den vanliga isotopen ¹²C, en mycket mindre andel med kolisotopen ¹³C och en pytteliten skvätt med ¹⁴C. Dessa olika kolisotoper är kemiskt sett i princip identiska, men eftersom ¹³ är tyngre än ¹² så har den en lite lägre diffusionshastighet. Förenklat kan man säga att eftersom koldioxid som innehåller ¹²C rör sig lite snabbare än koldioxid med ¹³C in i växten så tenderar alla växter att diskriminera mot den tyngre isotopen ¹³C. Vidare är det så att växter med C4- och C3-metabolism diskriminerar ¹³C olika mycket. Så genom att mäta kvoten mellan ¹²C och ¹³C i biologiskt material kan man se om materialet huvudsakligen byggts upp av näring som kommer från C3- eller C4-växter.

Mats Andersson

FORSKARASSISTENT VID INSTITUTIONEN FÖR
VÄXT- OCH MILJÖVETENSKAPER

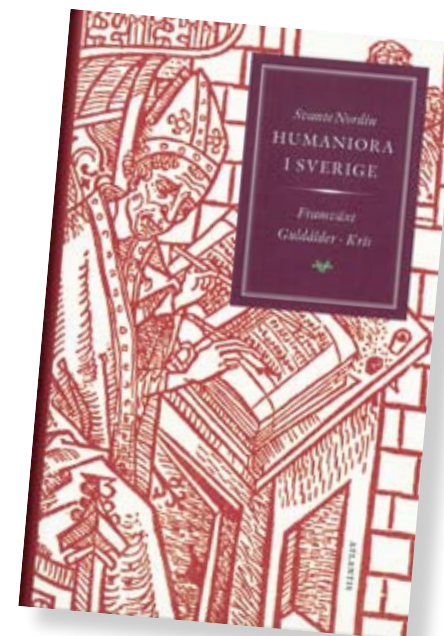
Marknaden för dummer

SVANTE NORDINS BOK *Humaniora i Sverige* är intressant läsning. Jag önskar att de första 135 sidorna hade funnits när jag var nyinvandrad i Sverige och påbörjade forskarstudier vid Håkan Törnebohms nyinrättade seminarium i Göteborg en mörk höst då Kennedy mördades.

Göteborgs universitet var först i landet (1963) med en professur i vetenskapsteori. Gamla högskolan hade fått universitetsstatus cirka tio år tidigare och ämnet tillhörde den nya tiden. Tanken var att det överlag skulle ingjuta större stringens i teori- och metodutveckling samt vakthållning kring forskningens kvalitet, ett motiv som uttalades av professorerna Alvar Ellegård och Erik Lönnroth, ett par tungviktare inom dåvarande humanistiska fakulteten. Det dröjde inte så länge förrän jag träffade Ronny Ambjörnsson inne på det idéhistoriska biblioteket vid gamla Landeriet ovanför Korsvägen. Utanför våra ordinarie studier skrev vi med kollegor ett par böcker som gick emot strömmen, först *Tradition och revolution. Huvuddrag i det europeiska tänkandet* (1968) och sedan *Forskning och politik i Sverige, Sovjet och USA* (1969). En viktig fråga, som Nordin noterar, gällde forskningens frihet och integritet. Omslaget på vår andra bok har en bild av ett mikroskop stående på ett bord övertäckt med en svensk fana, och ovanpå mikroskopet en liten flagga – USA:s.

VI MOTSATTE OSS att Sverige inom ramen för en historisk kompromiss mellan arbete och kapital (den svenska modellens medelväg) svansade efter i imperialismens spår. Tvärtom Nordin påstående om en avhistorisering sågs den historiska dimensionen som central och ses så alltfjämt; det kritiska perspektivet har inte heller förlorat i aktualitet även om geopolitikens och forskningens landskap har förändrats åtskilligt under fyrtio år. Han noterar hur etiketter som "positivism" och "logisk empirism" användes trots att de inte stämde på analytisk filosofi men han bortser från deras roll som gränsmarkörer för nya fält, till exempel för vetenskapsteoris del – studiet av paradigm och "vetenskapen i kontext" det vill säga vetenskapsstudier. Disciplinärt grännsarbete förnyar men framstår ofta som kris för den som vill tillbaka till en svunnen tid.

NORDIN VILL återvinna det som gått förlorat – lärdomen, de långa linjerna bakåt i tiden, förtroendet med det förflutna och därmed främmande tänke-

sätten, de lärda språken, den europeiska kulturen...". Tesen är att marxismens intåg i akademien, genom strukturalism och postkoloniala studier, har urholkat humaniora som traditionsförmedlande instans. Förnyelsen blev fördärv.

Jag instämmer att bildning och lärdom är bristvaror vid dagens universitet och att det finns gott om konstlade alster under rubriken diskursanalys. Men jag motsäger hans tes och vill peka ut andra orsaker, till exempel fördumning efter en ständig marknadsanpassning. Och varför vill han suddas ut teorier som tar fasta på genus-, klass- och maktanalys? De berikar ju också kritisk traditionsförmedling! Humaniora behöver såväl producera som tolka symboler som instrumentella och kritiska kunskapsintressen. Tilläggas kan att humanisterna bör röra sig mer över fakultetsgränserna och genom humanioras lins även refraktera förändringar i identitet, liv och språk som samproduceras med nya rön i biomedicin, klimatforskning, neurovetenskap, snabbt växande nanoteknologi och visualiserings-teknologi. Här skapas nya världsbilder som ytterst också rör frågan om vad det är att vara människa.

Aant Elzinga

professor emeritus i vetenskapsteori,
har läst Svante Nordin's nyutkomna bok
Humaniora i Sverige (Atlantis).

Sök svaren – inte bara frågorna!

ATT SÖKA EFTER SANNINGEN verkar ibland ha blivit något omodernt, nästan lite inskränkt och framför allt väldigt pretentiöst. Att istället hävda att inga sanningar finns, annat än som sociala konstruktioner, anses däremot inte sällan visa på vidsynthet och tolerans. Jag anser att detta är bekymmersamt, och att det är särskilt problematiskt att sådana attityder blivit populära vid våra universitet, och då inte minst inom humaniora och samhällsvetenskap.

Mitt problem med sådana uppfattningar är inte främst att de vetenskapsfilosofiska argumenten är dåligt underbyggda och motsägelsefulla. Nej, vad som upprör mig är att dessa uppfattningar dels genererar en slags legitimitet för uppenbart felaktiga teorier, dels undantränger så mycket viktig forskning och undervisning som kunde ha blivit utförd. Om sanningen inte finns mer än i betraktarens öga, hur ska vi då till exempel kunna säga att slagrutor inte fungerar eller att den så kallade teorin om intelligent design i allt väsentligt är en felaktig teori? Jag tror att en sådan relativistisk syn på sanningen riskerar att urholka allmänhetens förtroende för universiteten.

IBLAND HÄVDAS att humaniora och samhällsvetenskap är fundamentalt annorlunda jämfört med naturvetenskap, och därmed måste utvärderas från helt andra kriterier. Jag är tveksam. Självklart är metoderna ofta annorlunda, men den grundläggande uppgiften synes mig gemensam: att bättre förstå hur världen faktiskt fungerar. Detta innefattar förstås frågan hur sociala konstruktioner uppstår och hur vi tenderar att skapa subjektiva bilder av verkligheten.

Den förståelse som humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning kan bidra med är dessutom central för mänsklighetens ödesfrågor, där svaren från naturvetenskaperna är otillräckliga (men självklart viktiga). Att nästan en miljard människor lever på mindre än en dollar per dag beror ju inte på att vi inte vet hur vi ska producera mat och distribuera rent vatten i tillräcklig omfattning, utan bland annat på att de nationella institutionerna i många länder fungerar så dåligt. Och inte beror klimatproblemen främst på att vi saknar teknologiska lösningar för att hantera dem, utan bland annat på att vi inte lyckas samarbeta på global nivå. Bristen på samarbete, tillit och förståelse är rimligtvis ännu mer centrala faktorer bakom globala konflikter, krig och terrorism. Vad påverkar egentligen vår förmåga till samarbete och hur kan den förstärkas? Vilken roll spelar kultur och religion i sammanhanget?

”Om sanningen inte finns mer än i betraktarens öga, hur ska vi då kunna säga att slagrutor inte fungerar?”

Och nej, jag anser inte att vi bör undvika politiskt inkorrekt frågor som om, och i så fall hur, olika kulturer och religioner påverkar attityder och beteenden relaterade till sådant som våld, kvinnoförtryck och krig. Inte heller bör vi undvika att försöka förstå hur kulturer och religioner utvecklas över tid, till exempel med avseende på etiska frågor. Att undvika känsliga frågor innebär inte sällan att undvika viktiga frågor.

MEN ATT STÄLLA FRÅGORNA är inte tillräckligt. Föreställningen att universitetens uppgift inte är att hitta svaren, utan att ställa frågorna, är ohållbar. Förvisso är förmågan att ställa bra frågor avgörande inom all forskning, men att avsäga sig ansvaret för att försöka hitta svaren är inget tecken på ödmjukhet, utan på en kombination av intellektuell slapphet och ett sätt att göra sig onåbar för kritik. För om inte uppgiften är att söka svaren så finns ju heller inte mycket att kritiseras för om man haft fel; man kan ju alltid hävda att man bidragit med bra frågor. Jag tror dessutom att om man har som utgångspunkt att frågorna ska kunna besvaras som sanna eller falska, åtminstone i princip, så kommer även frågorna att bli bättre.

Samtidigt ska man inte överdriva problemen. Det bedrivs utan tvekan fantastiskt mycket bra och viktig verksamhet vid våra universitet, inte minst vid vårt eget. För den som är intresserad av globala miljö- och utvecklingsfrågor från ett samhällsvetenskapligt perspektiv kan exempelvis nämnas att världens största miljöekonomiska konferens i år faktiskt kommer att hållas på Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, 25–28 juni. Det är för övrigt sant!

Olof Johansson-Stenman

PROFESSOR

INSTITUTIONEN FÖR NATIONALEKONOMI MED STATISTIK